Fikh

Drugi dio

UVOD

Hvala i Zahvala pripadaju Allahu I Gospodaru svih svjetova i neka je Selam i salavat na Njegovog miljenika Muhammeda ρ na njegovu časnu porodicu, na njegove ashabe i sve one koji ga slijede do Sudnjeg dana.

Poštovana braćo i sestre, poštovani čitaoci predstavljavamo vam nekoliko brošuri sa Šeri'atske akademije Mus'ab ibn Umejr.

Odmah na početku želimo da se zahvalimo svim profesorima i direktoru medrese bratu Abdurrahmanu na velikodušno ustupljenim čistim (što se tiče autorskih i drugih prava) i djelomično obrađenim tekstovima za ove skripte,

a zatim želimo da preporučimo ove tekstove svim onim koji su željni čistog i ispravnog znanja i studentima svih Šerijatskih medresa.

Napominjemo da će jedan dio sredstava ostvarenih distribucijom ove skripte biti ustupljen Šeri'atskoj akademiji Mus'ab ibn Umejr, a drugi dio će biti upotrebljen za pokrivanje troškova štampanja i u davetske svrhe Inšaallah.

Aktivna Islamska Omladina Linz

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ١

Hvala i zahvala pripada Allahu dželleša'nuhu , a nakon toga salavat i selam na Resula Muhammeda sallallahu alejhi ve sellem, na njegove ashabe Radijellahu anhum, na njegovu časnu porodicu i sve one koji ga slijede do Sudnjeg dana.

Prije svega na samom početku ove naše skromne brošurice u kojoj je jedan dio znanja ili možda uvod u znanje, mi vam srdačno želimo toplu dobrodošlicu, jer je to od sunneta Allahovog Poslanika sallallahu alejhi ve sellem, što možemo vidjeti iz slučaja kada mu je došao Safvan radijallahu anhu i rekao da želi da uči i da studira šeri'atsko znanje. Allahov Poslanik sallallahu alejhi ve sellem je rekao: "Dobro došao, o ti koji tražiš znanje!" Dakle, od sunneta je da se poželi dobrodošlica, te vam je mi želimo uz molbu Allahu dželleša'nuhu da nam dadne bereket i da se kasnije širi i uzdiže čisto i ispravno šeri'atsko znanje, a zatim čestitamo vam na odabiru ovoga puta i želimo da budete nasljednici Allahovih I poslanika, jer kaže Allahov Poslanik sallallahu alejhi ve sellem: "Učenjaci su nasljednici Allahovih poslanika."

Nasljednici Allahovih poslanika su sa dva aspekta: sa aspekta traženja znanja i sa aspekta prenošenja tog znanja, jer su to radili Allahovi I poslanici. Dakle, suštinska zadaća Allahovih poslanika je bila prenošenje, dostavljanje i objašnjavanje ljudima Allahove dželleša'nuhu Objave.

Kaže Uzvišeni I: *"Opominji, opomena će koristiti vjernicima."* (Ed-Dariat, 55. ajet)

Učenjaci su knjige uglavnom počinjali hadisom: "Doista se djela vrednuju prema nijjetu…"

Nastavak iz prve brošure

Klanjanje dženaze u mesdžidu

Nema smetnje, kao što Muslim bilježi od Aiše ψ da kaže: *"Poslanik ρ nije klanjao Suhejlu ibn Bejdau τ dženazu, osim u mesdžidu."* Ashabi su klanjali dženazu Ebu Bekru τ i Omeru τ u mesdžidu dok im to niko nije osporio. Imam Malik i Ebu Hanife smatrali su to mekruhom uzimajući za dokaz govor Poslanika ρ: *"Ko klanja dženazu u mesdžidu nema ništa za njega (misli se na nagradu)."* Međutim, među ulemom ima onih koji su smatrali ovaj hadis slabim (Ahmed), a oni koji su ovaj hadis smatrali sahihom uzeli su za rivajet Ebu Davuda u kome se kaže: *"...Nema ništa na njemu (od grijeha)."* Kaže Ibnul-Kajjim: *"Nije bilo od upute Poslanika ρ da klanja dženazu u mesdžidu, nego bi klanjao van mesdžida, osim sa uzrom (potrebom), dok je bolje klanjati dženazu van mesdžida."*

Dozvoljenost klanjanja dženaze za žene

Ona je poput muškarca, bez obzira da li klanjala sama ili u džematu.
E Tačka 22. (str. 367.)

Vrijeme ukopavanja.

Ukopavanje je dozvoljeno u svim vremenima, osim u pojedinim, u kojim je ukopavanje mekruh. Od Ukbe τ se prenosi da kaže: "U tri vremena Poslanik ρ nam je zabranio da klanjamo ili da ukopavamo naše mrtve: tokom izlaska Sunca sve dok se ne uzdigne na nebo, u

vremenu zenita sve dok Sunce ne ode iz zenita, kada Sunce skoro zađe i u trenutku zalaska." (Bilježe Ahmed, Muslim i ashabu sunen) Od Džabira τ se prenosi da kaže: "Rekao je Poslanik ρ: »Ne ukopavajte vaše umrle po noći, osim u nuždi.«

O

Poglavlje o mesdžidima

Od izuzimanja od ostalih naroda kojim je Allah I počastio ovaj Ummet jeste i činjenje Zemlje čistom, tako da bilo gdje muslimana zadesi namaz, tu ga može i klanjati. Od Ebu Zerra τ se prenosi da je rekao: *"Rekao sam: Božiji Poslaniče, koji mesdžid je prvi sagrađen na Zemlji? – reče: El-mesdžidu-l-haram. – pa rekoh: "A koji onda?" pa reče: »Mesdžidu-l-aksa.« – Rekoh: "Koliko je vremena između njih?" – pa reče: »Četrdeset godina.« – a zatim je rekao: »I gdje god te zadesi namaz, klanjaj, jer je ona (Zemlja) mesdžid.«* (Bilježi džema)

Fadilet gradnje mesdžida

Od Osmana τ se prenosi da je Allahov Poslanik ρ rekao: *"Ko Allahu sagradi mesdžid, želeći time Allahovo lice (iskreno), Allah će mu sagraditi kuću u Džennetu."* (Muttefekun alejhi)

Dova odlaska u mesdžid

»ALLAHUMME-DŽ'AL FI KALBI NUREN, VE FI LISANI NUREN, VE-DŽ'AL FI SEM'I NUREN, VE DŽ'AL FI BESARI NUREN, VE DŽ'AL MIN HALFI NUREN, VE MIN EMAMI NUREN, VE DŽ'AL MIN FEVKI NUREN, VE MIN TAHTI NUREN. ALLAHUMME 'ATINI NUREN.« (Allahu moj, podari

mi u srce moje svjetlo i u jezik moj svjetlo, osvijetli mi sluh moj i vid moj, daruj mi svjetlo iza mene i ispred mene, podari mi iznad mene i ispod mene svjetlo. Allahu moj, svjetlo mi daruj.)

Dove prilikom ulaska i izlaska iz mesdžida

Rekao je Allahov Poslanik ρ: *"Kada neko od vas uđe u džamiju neka donese salavat Allahovom poslaniku Muhammedu ρ i neka kaže: »ALLAHUMME-FTAH LI EBVABE RAHMETIKE.«* (Gospodaru moj, otvori mi vrata milosti Tvoje), a kada izađe neka kaže: *»ALLAHUMME INNI ES'ELUKE MIN FADLIKE.«* (Gospodaru moj, podari mi od dobara Tvojih) – u drugom rivajetu je dodat salavat i prilikom izlaska.

Također je Poslanik ρ prilikom ulaska u džamiju učio: *»EU'ZU BILLAHI-L-AZIM, VE BI VEDŽHIHI-L-KERIM, VE BI SULTANIHI-L-KADIM, MINEŠ-ŠEJTANI-R-RADŽIM.«* (Utječem se Allahu Svevišnjem, Njegovim licem Milostivim, i Njegovom moći praiskonskom, od šejtana prokletog.)

Vrijednost hoda prema mesdžidu i sjedenja u njemu

Od Ebu Hurejre τ se prenosi da je Poslanik ρ rekao: *"Ko ode i vrati se iz mesdžida (za svaki njegov odlazak i dolazak) Allah će mu spremiti gošćenje u Džennetu."* (Bilježe Ahmed i Šejhan) Od Ebu Hurejre τ se prenosi da je Poslanik ρ rekao: *"Ko se očisti u svojoj kući, a zatim krene prema jednoj od Allahovih kuća, kako bi obavio farz od Allahovih farzova, svojim koracima (jednim korakom) će brisati grijeh, drugim korakom će dizati svoj stepen."* (Bilježi Muslim)

Najvrjedniji mesdžid

Prenosi se od Džabira τ da je Poslanik ρ rekao: *"Namaz u mesdžidu-l-haramu odgovara 100. 000 namaza (na drugom mjestu), a namaz u mome mesdžidu odgovara 1000 namaza, a u Bejtu-l-makdisu odgovara 500 namaza."* (Bilježi Bejheki, a Sujuti kaže da je hasen)

Ukrašavanje mesdžida

Od Enesa τ se prenosi da je Poslanik ρ rekao: *"Neće nastupiti Sudnji dan sve dok se ljudi ne budu hvalili mesdžidima."* (Bilježe Ahmed, Ebu Davud, Nesa'i i Ibn Madže - u rivajetu Ibn Huzejme: *"A ne budu u njima, osim mali broj njih."*)

Od Ibn Abbasa τ se prenosi da je Poslanik ρ rekao: *"Nije mi naređeno da pravim visoke mesdžide."* – Ebu Davud dodaje: "Rekao je Ibn Abbas τ: *"Ukrašavat ćete ih kao što su židovi i kršćani ukrašavali svoje bogomolje."* (Bilježi Ebu Davud)

Zekat

Vrste na koje je obavezno davati zekat, prije svega stoka: krave, deve i ovce:

1) Nisab.
2) Da stoka bude na paši većinu godine.
3) Da čovjek tu stoku drži radi razmnožavanja, a ne zbog rada.

Što se tiče nisaba deva jeste da se na 25 deva daje deva od godinu, nisab goveda je 30, tad postaje obavezan da da goveče od godinu dana, nisab ovaca je 40 do 120, tad je obavezan dati jednu ovcu. Postoje određene vrste stoke na koje nije obaveza davati zekat ukoliko je sakata, ćorava, hroma itd., zatim u zekatu se ne uzima najvrjednija stoka, a isto tako ugojena životinja koju je

čovjek pripremio za klanje, hranu, dakle traži se sredina. Imetak na koji nije obavezno davati zekat kao npr. kuća, namještaj, auta itd., a ako je trgovac to je posebna tema.

Dodatak na tačku b) str. 367. Knjiga *Minhadžu-l-Muslim:*

- Stvaranje tolerantnog društva u kojem će siromasi činiti dovu za bogataše.
- Iskušavanje od strane Allaha I.

Pojašnjenje hadisa iz knjige, str. 377:

"Nema plaćanja odštete za ono što počini odbjegla stoka, niti krvarine za onog ko upadne u stari bunar čiji vlasnik nije poznat, niti krvarine za radnika u rudniku, (u slučaju da nastrada). Zekat na pronađeno zakopano blago je $^{1}/5$." (Bilježi Buhari)

1) Situacija kad čovjek pusti životinju (psa) ili stoku za koju zna da će nanijeti štetu.

2) Situacija da svjesno pusti stoku ili psa da se nanese šteta, a on je kadar da to spriječi, ali ništa ne učini da bi se šteta spriječila.

3) Situacija da pusti svoju stoku noću, s tim da se ova situacija odnosi samo na one ljude kod kojih su običaji da stoku puštaju noću na ispašu.

4) Ako čovjek iskopa bunar ili kanale oko kuće, pa ako neko upadne u njega dužan je nadoknaditi štetu, u tom slučaju plaća krvarinu od sto deva zato što je njegov posjed, ali ako to uradi na mjestu koje ne pripada njemu, u tom slučaju ne mora platiti krvarinu, jer je imao namjeru da iskopa kanal, ali ne i da ubije nekog.

Davanje zekata na pšenicu, ječam, datule i suho grožđe

Oko ovoga su složni svi učenjaci, tj. sva četvorica imama.

Od Ebu Muse el-Eš'arija τ i Mu'aza τ se prenosi da im je rekao Poslanik ρ kad ih je poslao u Jemen: *"Ne uzimajte zekat osim za jednu od četiri vrste: ječam, pšenicu, suho grožđe i datule."* (Bilježe Taberani i Hakim)

Što se tiče suhih žitarica: *"Nema zekata u datulama, u zrnevlju ili žitaricama sve dok ne dostigne težinu od pet tovara."* (Bilježi Muslim od Ebu Se'ida el-Hudrija τ)

Što se tiče zekata na plodove; datule i suho grožđe, imami Malik i Šafija su ograničili davanje zekata na ove dvije vrste – oni su zaključili da je povod zbog kojeg je Poslanik ρ naredio da se daje zekat na datule i suho grožđe: *"Uzimanje za hranu i skladištenje."*

Imam Ahmed, rahimehullah, smatra da se zekat daje na sve plodove koji se mjere tovarima i koji se skladište, kod njega je povod: skladištenje i mjerenje tovarom. Imam Ebu Hanife, rahimehullah, smatra da se daje zekat na sve što izlazi iz zemlje i svo voće, međutim, najispravnije mišljenje od ova tri je mišljenje imama Malika i Šafije, rahimehumellah, zbog sljedećih razloga:

1) Zbog toga što su ove dvije vrste spomenute u hadisu.

2) Osnova je da čovjek nije obavezan dati zekat, osim na ono što se spominje u kur'anskim i hadiskim tekstovima.

3) Jeste to što je u vrijeme Poslanika ρ voće rađalo u Medini, a povrće u Taifu i nije prenešeno od Poslanika ρ, niti od njegovih pravovjernih halifa ψ da su uzimali zekat na voće i povrće.

Postoje dva uvjeta davanja zekata na plodove i žitarice:

a) Dostizanje nisaba.

b) Da nisab bude u njegovom vlasništvu u vrijeme kada je obavezan dati zekat, a to je vrijeme sazrijevanja, ako bi stekao nisab nakon toga, nije obavezan dati zekat, kao npr. da kupi plodove ili žitarice, ili nešto od toga uzme kao nadoknadu za žetvu i sl. Zekat je obavezan na plodove kada sazriju i žitarice kada se počnu ljuštiti (daje je u vrijednosti u tovarima, kao što stoji u hadisu). Ako čovjek proda žitarice ili plodove, nakon toga sa njega ne spada obaveza davanja zekata. Zrnevlje koje se daje kao zekat mora biti očišćeno od trave i ljuske, s tim da ovdje treba spomenuti da Ebu Hanife, rahimehullah, to ne uvjetuje i kaže: da treba dati zekat na bilo koju količinu. Zekat na datule i grožđe se daje u osušenom stanju – Poslanik ρ je naredio da se vrši procjena datula i grožđa, a zatim se zekat izdvaja kada se osuše.

Zekat na ženski nakit i stvari koje služe kao pokućstvo

- Ispravnije mišljenje je da je muslimanka obavezna davati zekat na nakit, pa makar ga koristila kao ukras, kada on dostigne nisab i tog stava je od prijašnjih učenjaka imam Ebu Hanife, rahimehullah, a od današnjih uvaženijih učenjaka tog stava su bili: Abdu-l-Aziz ibn Abdullah ibn Baz, rahimehullah, i Muhammed ibn Salih ibn Usejmin, rahimehullah, a dokazi za to su sljedeći: hadis od Ummu Seleme, radijallahu anha. U tom hadisu se kaže da je Ummu Seleme, radijallahu anha, stavljala

ogrlice od zlata i pitala je Poslanika ρ: *"Da li se to može smatrati blagom."* – *"Onima koji zlato i srebro gomilaju i ne troše ga na Allahovom putu – navijesti bolnu patnju."* (Et-Tewba, 34. ajet) – Pa je rekao Poslanik ρ: *"Ako budeš davala zekat na njega neće se smatrati blagom."* (Bilježe Ebu Davud, Darekutni i Hakim, a Hakim ga je ocijenio vjerodostojnim) Treći dokaz su uopćeni kur'anski i hadiski tekstovi u kojima se spominje davanje zekata na zlato i srebro. (Dodatak na tačku 4. str. 379.)

- Međutim, ako se njima trguje čovjek je, također, obavezan dati zekat na njihovu vrijednost. Od Alije τ se prenosi da Poslanik ρ kaže: *"Kada budeš imao 200 dirhema i prigodine kod tebe, obavezan si dati pet dirhema, nisi obavezan dati zekat sve dok ne budeš posjedovao 20 zlatnika ili zlatnih dinara – kada dostigneš tu količinu i prođe joj godinu dana, dat ćeš pola dinara."* (Bilježi Ebu Davud) *"Na imetak se ne daje zekat sve dok ne prigodini."* (Hadis je dobar, kako kaže Hakim ibn Hadžer u Bulugu-l-meram – dodatak, tačka 6. str. 380.)

Kako se daje zekat na platu?

Imamo dva načina davanja zekata na platu:

1) Da čovjek svakoj plati koju dobije broji godinu dana od njenog uzimanja – svaka plata ima svoj nisab – na ovaj način čovjek sa sebe skida obavezu.

2) On je mustehab i pogodniji za siromahe, a to je da uzme jednu mjeru za sve plate i kada prođe godina od prvog primanja plate daje zekat na sve što posjeduje kod sebe.

Spajanje zlata i srebra

- Imam Šafija, rahimehullah, smatra da se ne spaja zlato i srebro: *"Nema zekata na srebro dok ne dostigne pet oka."* (Napomena: Treća tačka str. 381.) Ispravnije mišljenje je da se dodaje zlato ako nema dovoljno srebra za nisab. To je kao što se dodaje 1000,- $ na 1000,- DM.

Zekat na trgovačku robu

- Što se tiče zekata na trgovačku robu jeste ajet gdje Allah I kaže: *"Uzmi od dobara njihovih zekat!"* (Et-Tewba, 103. ajet)

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً

Također se bilježi u sunenu od Ebu Davuda od Semureta ibn Džunduba τ da je rekao: *"Poslanik ρ nam je naređivao da dajemo zekat na robu koju smo pripremali za trgovinu."*

- Šejhu-l-Islam Ibn Tejmije, rahimehullah, navodi jednoglasan stav četvorice imama kad je u pitanju obaveznost davanja zekata na trgovačku robu.

Uvjeti koji se moraju ispuniti da bi čovjek morao davati zekat na trgovačku robu:

1) Da tu robu posjeduje vlastitom zaslugom, zaradom ili postupkom, kao što je trgovina, prihvatanje hedije, oporuka, najamnina itd.

2) Da tu robu posjeduje sa nijetom trgovanja i zarađivanja njome u skladu sa hadisom Poslanika ρ: *"Djela se vrjednuju*

prema namjerama." – Trgovina ulazi u opće značenje ovoga hadisa, jer je trgovina djelo.

3) Da njena vrijednost dostigne nisab u zlatu ili srebru, ili današnjim novčanicama.

4) Da prođe godina dana od posjedovanja tog imetka, za što je dokaz hadis Allahovog Poslanika ρ: *"Nema zekata u imetku dok ne prođe godina dana."* Međutim, ako kupi robu novcem koji je dostigao nisab ili kupi drugu robu čija je vrijednost dostigla nisab, počet će sa računanjem godine od početka posjedovanja tog novca ili robe!

Kako se daje zekat na trgovačku robu?

- Nakon što prođe godina dana, izračunat će precizno vrijednost robe koju posjeduje, po trenutno važećoj cijeni i dat će 2,5 %. Kuće, poslovni prostori i zemlja što čovjek iznajmljuje ne podliježu obavezi zekata, zekat se daje na profit tog iznajmljivanja.

Pronađeno zakopano blago

- Ovo je u slučaju da na blagu nađe znak nevjernika; krst, grb itd., u tom slučaju će dati $^{1}/5$. U slučaju da ne nađe nikakav znak ili da nađe muslimanski znak na pronađenom blagu smatrat će se izgubljenom stvari. U hadisu kojeg bilježi Ibn Madže sa dobrim senedom od Amir ibn Šu'ajba τ, od njegovog oca, a on od njegovog oca da je Poslanik ρ rekao: *"Ako ga nađeš u naseljenom području, onda pitaj za njegovog vlasnika, a ako ga nađeš u području koje nije naseljeno, onda na njega daj $^{1}/5$!"* (Dodatak, tačku 6. str. 362.)

Zekat na stoku

U davanju zekata na stoku se uvjetuje sljedeće:

1) Da stoka dosegne nisab, kao što je objašnjeno u knjizi.

2) Da ovaj nisab bude u posjedu čovjeka punu godinu dana, a da nisab, u međuvremenu, bude potpun.

3) Da se stoka napasa na otvorenom, tj. da joj njen vlasnik ne kupuje hranu (gazda ne daje zekat na stoku koju sam hrani).

4) Da se ne koristi za rad. (Dodatak na str. 383/384.)

Zekat na plodove i žitarice

- Kao što se prenosi od Poslanika ρ da'if predajom: *"Nema zekata na povrće."* – isto tako zekat se ne uzima na plodove koji se ne mogu čuvati, poput breskve. Ako se ti plodovi napajaju uz ulaganje truda, onda se daje 5 %. Ako se ti usjevi napajaju pola godine uz ulaganje truda, a pola godine prirodnim putem, tada se daje 7, 5 %. A ako se napaja kišom ili drugim prirodnim putem onda se daje 10 %. Pisac spominje da se zekat ne daje nevjerniku, niti velikom grješniku. Ako se da kafiru – tada neće ispuniti svoju svrhu, tj. kao da ga nije ni dao, jer se zekat daje siromašnim muslimanima, – što se tiče ne davanja fasiku, to je zbog davanja prednosti, jer ako se njemu da zekat tada će se ispuniti svrha, ali preče je da se odabere dobar siromah, ali ako se da fasiku nema smetnje. Ako čovjek da zekat siromahu po njegovoj vanjštini, a nakon toga se uoči da je taj čovjek bogat, tada je ispunio obavezu. Nije uvjet da čovjek obavijesti siromaha da je ono što mu daje zekat, jer je u tome uznemiravanje siromaha i nije Šeri'atom propisano. Većina učenjaka ima stav da nije dozvoljeno prenositi

zekat iz jedne zemlje u drugu, osim u slučaju šeri'atskog interesa npr. da u zemlji u koju se nosi zekat bude veliko siromaštvo ili da čovjek ima rođake u toj zemlji, u tom slučaju nema smetnje. Najpreče je da čovjek sam da zekat, a ako mu ga bude tražio vladar, dat će mu zekat i izvršit će s tim obavezu, a to je zbog obaveze pokoravanju vladaru u dobru. – Ovo važi i u slučaju da je vladar nasilnik ili tiranin, jer te stvari ne negiraju potrebu pokornosti njemu i tom čovjeku se mora pokoravati u dobru, klanjati iza njega, boriti pod njegovom zastavom i ostale stvari koje pripadaju imamu. Ako vladar uzima neku vrstu poreza, tada nije dozvoljeno to računati u zekat, nego će dati zekat drugom prilikom.

Prva mes'ela je zekat vlasnika duga. U ovoj mes'eli imamo dva slučaja:

1) Da je dužnik bogataš – u tom slučaju će vlasnik duga davati zekat i na taj dug; ako čovjek posudi drugom čovjeku koji je bogat npr. 10. 000,- maraka na rok od tri godine, tada vlasnik imetka treba davati zekat na tih deset hiljada maraka svake godine.

2) Da je dužnik siromah ili da je bogataš koji izbjegava vraćanje duga – u ovom slučaju vlasnik duga će dati zekat na imetak koji je posudio, kada ga povrati samo za jednu godinu.

Druga mes'ela: Da li dužnik daje zekat ili ne?

1) Kada dug čini većinu imetka dužnika, a imetak je dosegao nisab. Imam Malik i Ahmed, rahimehumellah, kažu da on nije obavezan davati zekat kao i Hasan el-Basri, rahimehullah, dok imam Šafija, rahimehullah, kaže da dug ne skida obavezu davanja zekata zato što je taj čovjek slobodan musliman koji posjeduje

nisab cijele godine, tako da je davanje zekata za njega obaveza i ovo je ispravnije mišljenje, a Allah I najbolje zna. Što se tiče primjera navedenog u knjizi, tj. da čovjek može – ako je dao dug siromahu, da taj dug uračuna u davanje zekata – to nije dozvoljeno, zato što se zekat ne daje otpisivanjem duga, jer to nije čišćenje imetka, a zekat je čišćenje imetka. Onaj ko je obavezan dati zekat u određenom vremenu nema pravo da davanje zekata odgađa poput ostalih 'ibadeta – slijedeći fikhsko pravilo: *da se naredba odmah ispunjava,* tako da ne odgađa davanje zekata, osim u slučaju šeri'atskog interesa npr. da u međuvremenu traži one koji zaslužuju zekat ili veće siromahe.

2) Ukoliko se kod čovjeka sakupi imetak vakufa ili dobrotvornih projekata, pa protekne godina dana u posjedovanju tog imetka, on nije dužan na to dati zekat.
Sadekatu-l-fitr

- Što se tiče izraza obavezni sunnet to je izraz s kojim se cilja na vadžib – obavezu i nema smetnje da se koristi. Ibn Omer τ koristi izraz ferada (obavezano). Što se tiče govora Ibn Omera τ da je Poslanik ρ rekao: *»Bio on slobodan ili rob.«* – to se odnosi na svakog pojedinog muslimana, međutim, u osnovi je obaveza mukellefima (onima koji su zaduženi šeri'atskim propisima) da ga daju sami za sebe i na one – koje su obavezni izdržavati: poput roba i žene, ili djeteta. Što se tiče zametka u utrobi majke poželjno je dati sadekatu-l-fitr na njega, jer je tako činio Osman τ, ali nije obavezno davanje zbog ne postojanja dokaza koji to naređuju. (Dodatak na prvu tačku, str. 393.)

- Također, još jedna svrha davanja zekatu-l-fitra jeste iskazivanje zahvale Allahu I na blagodati upotpunjavanja posta. (Dodatak na drugu tačku)

- Ovih pet namirnica (pogledaj u knjigu u vezi ovih pet namirnica) su u većini zastupljene u svakoj zemlji, ali ako je neka druga namirnica česta u prehrani stanovništva neke zemlje, tada se sadekatu-l-fitr može dati i u njoj. Kaže Ibnu-l-Kajjim, rahimehullah, kada se spomenu ovih pet vrsta koje su spomenute u hadisu Ebu Seida τ: *"Ovih pet vrsta namirnica su bile najčešće u Medini, pa ako stanovnici neke zemlje imaju u svojoj prehrani neku drugu prevladavajuću vrstu – tada daju sadekatu-l-fitr u njoj, pa makar većinska namirnica u njihovoj prehrani bilo mlijeko, meso, riba (dakle nisu žitarice)."* – tada će dati sadekatu-l-fitr iz te namirnice ma koja namirnica bila – i on kaže da je ovo govor većine uleme, i on je ispravan zato što je cilj sadekatu-l-fitra pomaganje siromašnim na dan bajrama, kako bi osjećali brigu drugih koja se ogleda u davanju prevladavajuće hrane stanovnika jedne zemlje. On kaže: *"Prema ovome i brašnom se ispunjava obaveza."* – iako o njemu hadis nije ispravan. – Dalje kaže: *"Što se tiče davanja (spremljene) hrane (iako je to bolje za siromahe zbog njihovog manjeg zaduživanja) – to je manje preporučljivo, jer se žitarice mogu duže čuvati."* (Dodatak na treću tačku)

- Većina učenjaka kaže da ako čovjek da sadekatu-l-fitr u novcu sa tim neće ispuniti obavezu. Imam Ahmed, rahimehullah, kaže kada su mu ljudi rekli da neki govore da je Omer ibn Abdu-l-Aziz, rahimehullah, uzimao protuvrijednost: *"Oni ostavljaju govor Allahovog Poslanika ρ i govore: "Rekao je taj i taj."* – A Ibn Omer τ je rekao: *"Allahov Poslanik ρ je zadužio sadekatu-l-fitrom…"* Davanje protuvrijednosti u novcu se razilazi od sunneta i rekli smo da se sa tim ne ispunjava obaveza, – a onaj ko je obavezan dati zekat mora ga dati u onome imetku u kojem posjeduje nisab. Imam Ebu Hanife, rahimehullah, kaže:

"Dozvoljeno je davati protuvrijednost u novcu, ali je prethodni govor ispravniji." (Dodatak na četvrtu tačku)

- Što se tiče davanja zekatu-l-fitra poslije bajram-namaza i u vezi toga da li će se sa tim ispuniti taj vadžib, učenjaci imaju dva stava: jedni kažu da se ispunjava obaveza, kao što je pisac naveo, dok drugi kažu da se ne ispunjava obaveza – i oni kažu da će on biti pitan za to na Sudnjem danu. Prvo je mišljenje ispravnije, ali nema sumnje da je čovjek grješan zbog odgađanja davanja sadekatu-l-fitra. (Dodatak na petu tačku)

Kome je zekatu-l-fitr namijenjen?

- Ovo je uz uvjet da se taj ne vrati drugi puta u obliku obaveznog davanja od strane njenog muža, također muškarcu ili ženi je dozvoljeno da daju sadekatu-l-fitr rođacima koje nisu obavezni izdržavati.

- Uvjet za obaveznost sadekatu-l-fitra jeste da čovjek posjeduje imetak koji prelazi dnevne potrebe njega i onih koje on izdržava.

- Pod ovim se cilja na hranu koja je količinski manja od sa'a.

- U ovome se ogleda mudrost davanja zekatu-l-fitra.

(Napomene i dodaci iz knjige, str. 395.)

Nasljedno pravo
Uvod

- Rukovanje bolesnika sa imetkom. Rukovanje novcem od strane muslimana se razlikuje u pogledu njegovog zdravlja ili bolesti – kada je zdrav njegovi postupci vezani za imetak se provode i sadaka u ovome stanju je bolja i ima veću nagradu. Allah I kaže: *"I udjeljujte od onoga sa čime smo vas opskrbili*

prije nego što nekom od vas dođe smrt, pa on kaže: moj Gospodaru kada bi me ostavio još malo, kako bih udjeljivao i bio od dobrih, a Allah neće ni jednoj duši odgoditi edžel kada joj on dođe, a Allah je obaviješten o onome što vi radite." U oba Sahiha se bilježi da je Poslanik ρ upitan: *"Koja sadaka je najbolja?"* – pa reče: *"Da daš sadaku kada si zdrav i kada se ustežeš od davanja; nadaš se bogatstvu, bojiš se siromaštva i ne čekaj da ti duša do grkljana dođe, pa da kažeš tom čovjeku pripada to, a ono njemu već pripada."*

Što se tiče bolesnika imamo dva slučaja:
1) Ako je bolestan zbog bolesti – zbog koje se ne boji smrti, obično u ovom slučaju rukovanje imetkom od strane bolesnika je kao da je on zdrav, čak i ako bi se bolest razvila i postala opasna po život, tada bi ono što je udijeljeno bilo kao da ga je udijelio u zdravlju.

2) Ako je bolestan od bolesti koja obično završava smrću – u ovom slučaju bolesnik može rukovati samo sa $^{1}/3$ imetka, pa ako je naložio davanje manje od $^{1}/3$ imetka to će se izvršiti, ali ako je više od $^{1}/3$ neće se izvršiti, osim uz suglasnost nasljednika. Poslanik ρ kaže: *"Allah vam je udijelio $^{1}/3$ vaših imetaka u trenucima dolaska smrti, kako bi povećao vaša djela."* (Bilježi Ibn Madže – Pod ovim se misli da je Allah I dozvolio da mi maksimalno udijelimo $^{1}/3$.) Ovaj hadis nam ukazuje na dozvoljenost samo $^{1}/3$ imetka – ovo je stav većine učenjaka, to je zbog toga što u slučaju opasne, ozbiljne bolesti koja, obično, završava sa smrću, tako da davanje iz imetka biva vid nanošenja štete nasljednicima, tako da se ograničava samo na $^{1}/3$ poput vasijeta.

- Stanju bolesti odgovara stanje opasnosti, kao kada se u naselju pojavi kuga ili kada se nađe u bojnim redovima, ili kada padne u more itd.

- Darovi i pokloni imaju prednost nad oporukom, pa ako su pokloni i oporuka u granicama $^{1}/3$ imetka – oboje se daje, ali ako prelazi $^{1}/3$ imetka – pokloni imaju prednost i ne daje se sve, osim uz suglasnost nasljednika. Ako čovjeka zadesi smrtna bolest mora dati $^{1}/3$ imetka!

Oporuka

Pod oporukom se u Šeri'atu podrazumijeva rukovanje imovinom nakon smrti. Oporuka je u Islamu propisana kroz Kur'an i Sunnet, kao što kaže Allah *I: "Allah vam naređuje da od djece vaše – muškom pripadne toliko koliko dvjema ženskima. A ako bude više od dvije ženske, njima – $^{2}/3$ onoga što je ostavio, a ako je samo jedna njoj – $^{1}/2$. A roditeljima, svakom posebno – $^{1}/6$ od onoga što je ostavio, ako bude imao dijete; a ako ne bude imao djeteta, a nasljeđuju ga samo roditelji, onda njegovoj materi – $^{1}/3$. A ako bude imao braće, onda njegovoj materi – $^{1}/6$, pošto se izvrši oporuka koju je ostavio, ili podmiri dug. Vi ne znate ko vam je bliži, roditelji vaši ili sinovi vaši. To je Allahova zapovijed! – Allah, zaista, sve zna i mudar je."* (En-Nisa', 11. ajet) – Sva ulema smatra da je oporuka dozvoljena.

- Obavezno je napisati oporuku gdje će se navesti prava koja kod njega imaju drugi, a za što nema svjedoka, kako se ta prava ne bi zagubila. Kaže Poslanik ρ: *"Svako pravo čovjeka muslimana koje se ogleda u posjedovanju neke stvari, a koja prenoći dvije noći, postaje njegova oporuka."* – to se dešava zbog

toga da se ta prava ne bi zagubila ili zapostavila i u ovom slučaju oporuka je obavezna.

- Oporuka je poželjna sa dijelom imetka koji će se potrošiti u hajr stvari, kako bi nagrada za njih dolazila mejitu i nakon njegove smrti.

- Oporuka je dozvoljena vezano maksimalno za $^{1}/3$ imetka. Većina uleme kaže da je poželjno da oporuka bude sa manje od $^{1}/3$ imetka – ovo je preneseno od Ebu Bekra, Alije i Ibn Abbasa ψ, tako da Ibn Abbas τ kaže: "Volio bih kada bi ljudi spustili sa $^{1}/3$ na $^{1}/4$ zato što je Poslanik ρ rekao: *"Trećina, a trećina je puno."* Alija τ je rekao: *"Da oporuči $^{1}/5$ draže mi je nego da oporuči $^{1}/4$."* Ebu Bekr τ je rekao: *"Ja se zadovoljavam sa onim, sa čime je Allah I zadovoljan – za sebe.* – pa je proučio govor Allaha I: *"I znajte da od onoga što zaplijenite, Allahu pripada $^{1}/5$."*

- Ako oporuka bude sa više od $^{1}/3$ imetka njeno izvršavanje neće biti dozvoljeno, osim uz suglasnost nasljednika, zato što je dodavanje iznad $^{1}/3$ njihovo pravo.

- Oporuka nije ispravna ako se namijeni nasljedniku zato što Poslanik ρ kaže: *"Nema oporuke nasljedniku."* (Bilježe ga Ahmed, Ebu Davud i Tirmizi)

Napomena: Ispravno je da je ovaj hadis derogirao ajet u suri El-Beqare: *"Kada neko od vas bude na samrti, ako ostavlja imetak, propisuje vam se, kao obaveza za one koji se Allah boje, da pravedno učini oporuku roditeljima i bližnjima."* (El-Beqare, 180. ajet) – Ovo smatra većina islamskih učenjaka

كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ ٱلْمَوْتُ إِن تَرَكَ خَيْرًا ٱلْوَصِيَّةُ لِلْوَٰلِدَيْنِ وَٱلْأَقْرَبِينَ بِٱلْمَعْرُوفِ ۖ حَقًّا عَلَى ٱلْمُتَّقِينَ ﴿١٨٠﴾

- Oporuka je pokuđena kod onoga koji ima malo imetka, a čiji su nasljednici potrebni za tim imetkom, zato što u tom slučaju on oporukom daje prednost nad bliskim rodom koji je potreban za tim imetkom u odnosu na stranca. – Poslanik ρ je rekao Sa'du Ibn Ebi Vekkasu τ: *"Bolje ti je da ostaviš svoje nasljednike bogatim, nego da ih ostaviš siromašnim, pa da pružene ruke obilaze ljude."* Kaže Ša'bi, rahimehullah: *"Najveća nagrada je za onaj imetak kojeg čovjek ostavi svome djetetu i time ga učini neovisnim od ljudi."* Alija τ je rekao jednom čovjeku: *"Ostavio si malo imetka iza sebe, pa ga ostavi svojim nasljednicima."*

- Oporuka je zabranjena kada čovjek njome cilja nanošenje štete nasljednicima, u ovom slučaju ona se ne izvršava niti u $^{1}/3$, niti u onome što je manje od nje.

Kaže Allah I: *"A vama pripada – $^{1}/2$ onoga što ostave žene vaše, ako ne budu imale djeteta, a ako budu imale dijete, onda - $^{1}/4$ onoga što su ostavile, pošto se izvrši oporuka koju su ostavile, ili podmiri dug. A njima – $^{1}/4$ onoga što vi ostavite, ako ne budete imali djeteta; a ako budete imali dijete, njima – $^{1}/8$ onoga što ste ostavili, pošto se izvrši oporuka koju ste ostavili, ili podmiri dug. A ako muškarac ili žena ne budu imali ni roditelja ni djeteta, a budu imali brata ili sestru, onda će svako od njih dvoje dobiti – $^{1}/6$; a ako ih bude više, onda zajednički učestvuju u $^{1}/3$, pošto se izvrši, ne oštećujući nikoga, oporuka koja je ostavljena ili podmiri dug; to je Allahova zapovijed! – A Allah sva zna i blag je."* (En-Nisa', 12. ajet) –

Poslanik ρ kaže: *"Čovjek će raditi pokornost Allahu I šezdeset godina, pa će mu doći smrt i nanijet će štetu svojom oporukom, pa će mu Vatra postati obavezna."* Ibn Abbas τ kaže: *"Nanošenje štete oporukom je od velikih grijeha."* (Bilježi se u sunenu)

- Onaj ko ostavlja oporuku može da u svojoj oporuci mijenja šta hoće zato što se oporuka ne izvršava, osim nakon njegove smrti, kao što Omer τ kaže: *"Čovjek može mijenjati u svojoj oporuci ono što on hoće."*

- Obavezno je prije izvršavanja vasijeta vratiti šeri'atske obaveze i prava: poput dugova zekata, zavjeta, iskupljenja za prekršeni zavjet, hadždža, a nakon toga se daje, tj. provodi se oporuka. – To je zato što je Poslanik ρ presudio prvo za dug, a nakon toga za oporuku.

- Oporuka je ispravna ako je postavljena: ili muslimanu ili kafiru. Majka vjernika, Safija ψ je ostatvila 1/3 svoga imetka u oporuci svome bratu koji je bio jevrej. Vasijet je ispravan ako se ostavi i nerođenom djetetu, ali ako zametak nije prisutan (oporuka se npr. napiše u prvom mjesecu, ali nisu sigurni je li žena trudna, pa se uspostavi da žena nije trudna ili da dijete umre prije rođenja, tada oporuka nije ispravna.)

Nasljedno pravo i njegovi propisi

Nasljedno pravo je veoma važno fikhsko poglavlje i Poslanik ρ je bodrio ljude da ga uče i njemu podučavaju, kao što kaže Poslanik ρ: *"Učite se nasljednom pravu i njima podučavajte ljude, jer su oni polovina znanja, i to se znanje zaboravlja i to je*

prvo znanje koje će nestati u mome Ummetu." (Bilježi Ibn Madže) Kaže Poslanik ρ: *"Ja sam čovjek čija će duša biti uzeta, a i znanje će biti uzeto, pa će se pojaviti smutnje, sve dotle dok se dvojica ne raziđu oko nasljednog prava, tako da ne nađu nikoga ko će presuditi između njih."* (Hadis bilježi Ahmed) Omer τ kaže: *"Izučavajte nasljedno pravo, jer je ono od vaše vjere."*

U vezi sa ostavštinom umrlog se veže pet prava:

1) Imetak koji je nadoknada za njegovo opremanje kao mejita (cijena kefina, nadoknada za gusul, kopanje kabura.)

2) Nadoknada dugova ili u ispravnijem značenju prava, kao što su zekat, kefaret, zavjet, hadždž – ako je bio u mogućnosti da obavi hadždž, dugovi, prava ljudi.

3) Davanje oporučenog.

4) Davanje nasljednicima njihovog nasljedstva.

5) Ako nešto preostane ostalo se daje *asabi* (univerzalni nasljednici).

- Nije dozvoljeno mijenjanje nasljedstva od onoga kako ga je propisao Allah I zato što Allah I, nakon što navodi ajet vezan za nasljedstvo, kaže: *"To su Allahovi propisi. Onoga ko se pokorava Allahu i Poslaniku Njegovu – On će uvesti u Džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno ostati, i to je uspjeh veliki. A onoga ko se bude protiv Allaha i Poslanika Njegova dizao i preko granica Njegovih propisa prelazio – On će u Vatru baciti, u kojoj će vječno ostati; njega čeka sramna patnja."* (En-Nisa', 13/14. ajet) – Poslanik ρ kaže. *"Ko pocijepa nasljedstvo čovjeka, Allah će pocijepati njegovo nasljedstvo na Sudnjem*

danu." (Bilježi Ibn Madže) – Definicija nasljedstva jeste da je to prenošenje mejitovog imetka na druge u skladu sa onim što je Allah I propisao, kao što kaže Poslanik ρ: *"El-vela' je veza jaka, kao što je jaka i rodbinska veza."* Definicija *vela* jeste da ako čovjek oslobodi svoga roba, tada se između njih dvoje stvara nova veza koja se naziva *vela*. Osnova te njihove veze jeste da ukoliko gospodar nema nijednog nasljednika, tada ga nasljeđuje njegov oslobođeni rob. (Dodatak, str. 179. knjiga Minhadžu-l-Muslim II dio)

Smetnje za nasljeđivanje

Oko mes'ele da li musliman nasljeđuje nevjernika ili obrnuto učenjaci su zaključili sljedeće:

1) Zabranjeno je nasljeđivanje u potpunosti zbog jasnoće hadisa koji govori o tome.

2) Neki učenjaci kažu da muslimani nasljeđuju nevjernika, dok ne vrijedi i suprotno, i to dokazuju hadisom: *"Islam povećava, a ne umanjuje."* – Međutim, u ovome hadisu se jasno ne ukazuje na ovu mes'elu, tako da je prvi govor ispravniji. Što se tiče ubistva postoji idžma uleme da ubica ne nasljeđuje ubijenog, a to je zbog toga što je ljubav prema imetku možda natjerala ubicu da požuri smrt ubijenog, zbog toga se Šeri'atom zatvaraju vrata ovog zla, kako to ne bi bio razlog za ubijanje. Važno pravilo: *»Ko požuri neku stvar prije vremena kaznit će se zabranom te stvari.«*

Relativna nesposobnost – Hadžb

Hadžb (relativna nesposobnost) je veoma važan dio nasljednog prava zato što se na osnovu njega određuje ko nasljeđuje, a ko ne. Nepoznavanje ovog dijela nasljednog prava vodi ka davanju dijela nasljedstva onome ko ga ne zaslužuje. Jedan dio učenjaka kaže: *"Haram je onome ko ne poznaje hadžb da daje fetve o nasljednom pravu, tj. da dijeli nasljedstvo."* Hadžb znači – zabranjivanja davanja nekoj osobi u cjelini ili djelomično. Pisac knjige *Minhadžu-l-Muslim* navodi da se hadžb dijeli na dvije vrste:

1) Hadžbu-l-iskat – potpuno isključivanje.
2) Hadžbu-n-naks – djelomično isključivanje.

Hadžb je utemeljen na sljedećim pravilima:

1) Svi oni koji su vezani za mejita preko posrednika, u slučaju da postoji taj posrednik, tada ne mogu da ga nasljeđuju: kao što je amidžić, jer ako postoji amidža, tada amidžić ne može nasljeđivati, tako je isto sa bratom koji je vezan sa mejitom preko oca, pa ako je otac živ onda brat ne nasljeđuje.

2) Precima ne brani nasljedstvo osim drugi predak koji je bliži mejitu *asl*, tako da djedu ne brani nasljedstvo niko osim oca, a neni po ocu ne brani nasljedstvo osim majka.

3) Potomcima ne brani nasljedstvo osim potomak bliži mejitu, tako da unuk po sinu ne dobiva nasljedstvo samo ako postoji mejitov sin.

4) Ako se nađu dva nasljednika po asabi, u tom slučaju se daje prednost sinu nad ocem i bratu nad sinom drugoga brata, a isto tako i punokrvnom bratu nad polubratom od strane oca.

Primjeri nasljeđivanja roditelja:

1) Umro je čovjek i ostavio dvije kćerke i amidžu. Ko ga nasljeđuje? Odgovor: Dvije kćerke imaju udio sa $^2/_3$ koji im je propisan, a ostatak pripada amidži kao jedinom muškom nasljedniku po asabi.

2) Umro je čovjek i ostavio sina i kćerku. Ko ga nasljeđuje? Odgovor: Sin i kćerka dijele nasljeđe, tako što će sin dobiti dva puta više od kćerke. Tako će sin dobiti $^2/_3$ imetka, a kćerka će dobiti $^1/_3$ nasljeđa.

3) Umro je čovjek i ostavio ženu, amidžu, dva sina i jednu kćerku. Ko ga nasljeđuje? Odgovor: Žena će dobiti $^1/_8$ – što joj je propisano, a ostatak će podjeliti djeca, tako što će sinovi dobiti dva puta više od kćerke, odnosno, svaki sin će dobiti $^2/_5$ od preostalih $^7/_8$ imetka, a kćerka će dobiti $^1/_5$ od preostalih $^7/_8$ imetka.

4) Umro je čovjek i ostavio oca, dvije kćerke i brata. Ko ga nasljeđuje? Odgovor: Otac uzima njemu propisani dio, dok kćerke uzimaju njima propisani dio, a ostatak, ukoliko je prisutan će uzeti otac na osnovu asabe.

5) Čovjek je umro i ostavio ženu, sina, dvije unuke i njihovog amidžića. Ko ga nasljeđuje? Odgovor: žena će dobiti njoj propisani dio dok će sin dobiti ostatak.

Roditeljsko nasljeđivanje djece

Allah I kaže: *"Allah vam naređuje da od djece vaše – muškom pripadne toliko koliko dvjema ženskima. A ako bude više od dvije ženske, njima – $^2/3$ onoga što je ostavio, a ako je samo*

Aktivna Islamska Omladina Linz

jedna njoj – $^1/2$. A roditeljima, svakom posebno – $^1/6$ od onoga što je ostavio, ako bude imao dijete; a ako ne bude imao djeteta, a nasljeđuju ga samo roditelji, onda njegovoj materi – $^1/3$. A ako bude imao braće, onda njegovoj materi – $^1/6$, pošto se izvrši oporuka koju je ostavio, ili podmiri dug. Vi ne znate ko vam je bliži, roditelji vaši ili sinovi vaši. To je Allahova zapovijed! – Allah, zaista, sve zna i mudar je." (En-Nisa', 11. ajet)

Otac nasljeđuje u tri slučaja:

1) Njegov određeni dio je u osnovi $^1/6$.

2) Ako mejit nema djeteta, tada otac uzima ono što preostane od drugih nasljednika koji imaju određeni udio u nasljedstvu.

3) Ako mejit ostavi kćerke iza sebe, tada njegov otac uzima određeni dio koji iznosi $^1/6$, a nakon toga uzima ostatak koji preostane po principu asabe, jer od njega nema prečeg nasljednika.

Majka može biti u tri situacije u vezi sa nasljeđivanjem:

1) Kada ona ima određeni udio koji iznosi $^1/6$. Ovu $^1/6$ ona uzima u dvije situacije i to:

a) Kada mejit ostavi potomstvo koje može nasljeđivati.

b) Ona uzima $^1/6$, također ako mejit ima braću (dvojica ili više njih).

2) Ona ima određeni udio koji iznosi $^1/3$ i to u slučaju kada mejjit nema djece.

3) Ova situacija ima dva oblika i ova se situacija naziva *"Omerova τ situacija"* (jer je on jednom prilikom presudio tako u prisutnosti ashaba, kao što su Zejd ibn Sabit, Ibn Mes'ud, Osman, Alija i drugi ψ). Po pravilima, ako žena umre i ostavi muža, oca i majku, tada mužu ostane $^{1}/2$, majci $^{1}/3$, a ostatak $^{1}/6$ ocu. Međutim, Omer τ kaže da nakon što muž uzme $^{1}/2$, majci pripada $^{1}/3$ polovine koja ostaje, tj. $^{1}/6$, dok otac uzima ostatak, tj. $^{1}/3$.

- Ako mejit ima potomke – djecu koji nasljeđuju, ili dvojicu ili više braće u tom slučaju majka nasljeđuje $^{1}/6$. Koliko će otac naslijediti? Ako ima dijete onda ocu ide $^{1}/6$ kao kod majke, – a pripadaju mu $^{2}/3$ ako nema djece, osim u slučaju ako ima više braće, tada se majci smanjuje na $^{1}/6$, a ako ima samo jedan brat onda $^{1}/3$. Gdje je otišla druga šestina? Ocu!

Drugi slučaj kad nema djeteta, a isto tako nema dvojicu ili više braće – tada ona ima $^{1}/3$, riječi Uzvišenog I: *"A roditeljima, svakom posebno – $^{1}/6$ od onoga što je ostavio, ako bude imao dijete; a ako ne bude imao djeteta, a nasljeđuju ga samo roditelji, onda njegovoj materi – $^{1}/3$."*

Omerova τ mes'ela: ona je ako mejit ima oca, majku i suprugu, tj. bračnog druga. Ako žena umre, a ostavi muža i majku – na osnovu onoga što smo učili od fikhskih pravila mužu pripada određeni dio koji iznosi $^{1}/2$, dok majci pripada određeni dio, a to je $^{1}/3$, a ocu ide ostatak po principu asabe i to je $^{1}/6$. Žena npr. ostavi 3000,- DM – mužu ide 1500,- – majci 1000,- – ocu 500,-. Suprotstavlja se određenim pravilima feraizu, a to je da muško uzima dvaput više nego žensko, a u najmanju ruku onoliko koliko i ona uzima, pa npr. sin i kćerka, brat i sestra i ostali – u ovim slučajevima muško uzima dvostruko u odnosu na žensko ili u drugom slučaju onoliko koliko i žensko. Ova mes'ela se desila u vrijeme ashaba ψ, pa je Omer τ presudio da majka uzme $^{1}/3$

ostatka koji ostane nakon davanja određenog dijela mužu, sa Omerom τ su se složili Osman, Ibn Mes'ud, Zejd ibn Sabit i većina ashaba ψ, tj. da majka uzima $^{1}/3$, ali nakon što muž uzme svoj dio. Ibn Abbas τ se razišao od većine ashaba, pa se raspravljao sa Zejdom ibn Sabitom τ – Ibn Abbas τ je bio na stavu da majka treba uzeti $^{1}/3$ čitavog imetka. – Ibn Abbas τ je upitao Zejda ibn Sabita τ: gdje se u Kur'anu navodi $^{1}/3$ od onog što je ostalo? – ispravnije je Zejdovo τ mišljenje zato što je Omerova τ presuda iz sljedećih razloga:

1) Idžma ashaba ψ je prisutan u vezi Omerovog τ govora.

2) Zejd τ bolje poznaje nasljedno pravo od Ibn Abbasa τ, kao što mu je to posvjedočio Poslanik ρ kad mu je rekao da je on najučeniji ashab u vezi nasljednog prava.

3) Govor Ibn Abbasa τ se razilazi u određenim dijelovima u nasljedstvu, dok je govor Omera τ u saglasnosti sa njima (pravilima).

4) Kur'an potvrđuje Omerov τ i Zejdov τ govor, kada kaže: *"...a nasljeđuju ga samo roditelji..."* – i taj dio se ne daje majci općenito, nego se daje samo u onom dijelu nasljedstva koji pripada kod oba roditelja – dakle jedna je polovina otišla ocu, a ostala je jedna polovina (majka ne nasljeđuje $^{1}/3$ čitavog imetka).

3000,- =	muž	+	majka	+	otac
	(3000,- x $^{1}/2$)	+	(1500,- x $^{1}/3$)	+	(ostalo)
			500,-	+	ostalo

Druga Omerova τ mes'ela: Muškarac je umro i ostavio suprugu, oca i majku – po Omerovom τ mišljenju majka uzima $^{1}/3$ od onoga što ostane, nakon što žena uzme svoj propisani dio.

Primjeri za Omerove τ me'sele:

Čovjek umre i ostavi 12 000,- DM, ostavi ženu, oca i majku – ženi pripada $^1/4$, ostaje 9000,- – majka uzima $^1/3$ ostatka, a to je 3000-, a otac uzima ono što ostaje – to je 6000,-.

Druga mesela: ako muškarac umre i ostavi dvije žene, oca i majku, a ostavi 20 000,- DM – dvije žene uzimaju $^1/4$ zajedno, tako da će svaka uzeti po 2500-, ostatak od 15 000,- od toga majka uzima $^1/3$ = 5000-, a otac uzima ostatak = 10 000,-.

Treća mesela: žena je umrla, a ostavila supruga, oca i majku, a ostavila je 24 000,- DM. Rješenje: muž uzima svoj propisani dio, a to je $^1/2$ = 12 000,- DM – majka uzima $^1/3$ ostatka = 4000,- DM – a otac uzima ostatak = 8000,- DM.

Sljedeći primjeri: čovjek je umro ostavio kćerku, majku i oca – ostavio je 12 000,- DM – kćerka dobija $^1/2$ = 6000-, otac $^1/6$ = 2000,- DM, a majci $^1/6$ 2000,- i ostale 2000,- ocu.

Nasljeđivanje bračnog druga

Šta muž nasljeđuje od supruge?

1) Ako postoji potomak koji nasljeđuje tada njemu pripada $^1/4$.

2) Ako nema potomka koji nasljeđuje njemu pripada $^1/2$.

Kako žena nasljeđuje muža?

1) Ako ima potomka koji je nasljeđuje onda ona nasljeđuje $^1/8$.

2) Ako nema potomak onda ona nasljeđuje $^1/4$.

Čovjek je ostavio ženu, oca, majku, tri kćerke i sina. Rješenje: ocu $^1/6$, majci $^1/6$, a ostatak će se podijeliti po principu; muško dobiva duplo u odnosu na kćerke, ako recimo ima 5000,- DM sinu ide 2000,- DM, a kćerkama po 1000,-.

O

Kaže Allah *I: "A ako muškarac ili žena ne budu imali ni roditelja ni djeteta, a budu imali brata ili sestru, onda će svako od njih dvoje dobiti – $^1/6$; a ako ih bude više, onda zajednički učestvuju u $^1/3$, pošto se izvrši, ne oštećujući nikoga, oporuka koja je ostavljena ili podmiri dug; to je Allahova zapovijed! – A Allah sve zna i blag je."* (En-Nisa', 12. ajet)

Ovi nasljednici nasljeđuju kada se ispune sljedeći uvjeti:

1. Ne postojanje pretka (asla).
2. Nedostatak potomstva koji nasljeđuju.

Određena količina imetka koju nasljeđuju jeste da ako je nasljednik sam, tada nasljeđuje $^1/6$ i u drugom slučaju kada postoje dvojica ili braća po majci; oni tada nasljeđuju $^1/3$.

Pravila:

1. Muškarac u ovom slučaju nema prednost nad ženskim nasljednikom – dijele podjednako.
2. Muškarac u ovom slučaju nasljeđuje posredstvom ženskog srodnika i uprkos tome nasljeđuje svoj određeni dio, dok svi ostali koji idu preko ženskog nasljedstva ne dobivaju svoj dio.
3. Oni nasljeđuju zajedno sa majkom i majka za njih ne predstavlja hadžb; oni u ovom slučaju nasljeđuju zajedno sa njom.

4. Kada postoje dvojica ili više ovih nasljednika oni djelomično zaprečavaju nasljedstvo majke (hadžbun-naks) koje se sa $^{1}/3$ spušta na $^{1}/6$.

Stanja u kojima nasljeđuju braća i sestre:

1. Da mejit ima sestru, tada njoj pripada polovina onoga što je on ostavio.
2. Ako mejit ostavi dvije ili više sestara, tada njima pripada dvije trećine njegove ostavštine.
3. Ako mejit ostavi brata po ocu, tada će on nasljediti sav imetak.
4. Ako mejit ostavi braću i sestre, tada će muškarcu pripadati dvostruki dio koji pripada ženi.
5. Ako mejit ostavi kćerke i sestre, u tom slučaju sestre uzimaju ono što ostane nakon davanja kćerkama njihovog dijela.

P o s t

Dodatak na prvu tačku:

U Šeri'atu "es-saum" znači posebno suzdržavanje sa posebnim nijetom u posebnom vremenu od nečeg posebnog. Posebno sustezanje ili suzdržavanje s nijetom približavanju Allahu I, jer svaki imsak ne znači saum. U posebnom vremenu – ovo je vrijeme spomenuo Allah I u Kur'anu kada je rekao: *''Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore.''* (El-Bekare, 187. ajet)

وَكُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ ٱلۡخَيۡطُ ٱلۡأَبۡيَضُ مِنَ ٱلۡخَيۡطِ ٱلۡأَسۡوَدِ

مِنَ ٱلۡفَجۡرِۖ

Napomena o spajanju posta – dodatak 400. str. *Minhadžu-l-Muslim*

Ulema se razišla po pitanju spajanja posta. Idžma[1] uleme smatra da je Poslanik ρ zabranio spajanje. Zahirije, šafije, neke malikije i po jednom rivajetu Ahmeda ibn Hambela, rahimehullah, smatraju spajanje posta haramom, dokaz im je kur'anski ajet: *''Dozvoljava vam se da se u noćima dok traje post sastajete sa svojim ženama; one su odjeća vaša, a vi ste njihova odjeća. Allah zna da vam je bilo teško, pa je prihvatio pokajanje vaše i oprostio vam. Zato se sada sastajte sa njima u želji da dobijete ono što vam je Allah već odredio.*

Jedite i pijte sve dok ne budete mogli razlikovati bijelu nit od crne niti zore; od tada postite sve do noći. Sa ženama ne smijete imati snošaja dok ste u 'itikafu u džamijama. To su Allahove granice, i ne približujte im se! Eto tako Allah objašnjava ljudima propise Svoje da bi se onoga što im je zabranjeno klonili.'' (El-Bekare, 187. ajet)

Ima uleme koja kaže da je to mekruh, a kao dokaz uzimaju predaju od Abdullah ibn Omera τ da je Poslanik ρ, kad su ga upitali: "Zašto on spaja post?" – rekao: "Ja nisam kao vi, mene Allah hrani i poji." – što znači da ga nije učinio haramom drugim muslimanima.

Neki učenjaci kažu da je dozvoljeno spajati post u osnovi, ako je osoba jaka duhovno i tjelesno. Prenosi se da je Omer τ spajao dva i tri dana. Abdullah ibn Zubejr τ je postio bez prekida 14 dana; niti je

[1] Konsenzus.

iftario niti je sehurio sljedećeg dana. Jači su dokazi da je spajanje do sehura mekruh.[2]

Ramazanski post i njegovi propisi

Dodatak 400 str.:

Postoji post kod kojeg je obavezna uzastopnost dan za danom, kao što je ramazanski post, zatim post kao kefaret [3] za ubistvo greškom, post kao kefaret za razvod braka ziharun,[4] post kao kefaret poslije polnog odnosa u danu ramazana i zavjetni post ako se čovjek obavezao da će uzastopno postiti. Post u kome nije obaveza uzastopnost jeste kada[5], deset dana posta onome ko nije zaklao kurban na hadždžu, a to je nijet hadždža temettu', zatim post kao kefaret za zakletvu kod džumhur uleme, također zavjetni post uopćeno ako čovjek nije zanijetio uzastopnost.

Dodatak 405. str.

Rekao je Poslanik ρ: "Kada vidite mlađak postite, i kada ga vidite prekinite post, i kada ga ne vidite onda računajte." (Bilježe Buhari i Muslim od Abdullaha ibn Omera τ) Islamska ulema se razišla po pitanju viđenja mlađaka je li obaveza kada se vidi mlađak u jednoj državi postiti svima ili se u svakoj državi posebno gleda mlađak – neki kažu: ako se vidi mlađak u jednom mjestu obaveza je postiti svima, svim muslimanima na zemlji – i ovo je mezheb Ebu Hanife i Ahmeda ibn Hambela, a dokaz im je upravo ovaj hadis. Prenosi se od Abdullaha ibn Abbasa τ da je čovjek po imenu Kurejda τ putovao u Šam i ramazan je u Šamu nastupio u petak navečer. Kad se vratio pitao ga je Ibn Abbas τ: "Kad ste vidjeli mlađak?" – "U

[2] Pokuđeno.
[3] Otkup.
[4] Kad čovjek kaže ženi ti si mi kao leđa moje majke.
[5] Napaštanje ramazana dan za dan.

petak navečer." – odgovorio je. – "A mi smo ga vidjeli u subotu." – reče Ibn Abbas τ. – Na to Kurejda τ reče: "Zar se niste oslonili na viđenje mlađaka od strane Muavije?" – "Ne, jer nam je tako naredio Poslanik ρ." Ovo je preovladavajuće mišljenje kod uleme da svaka država posti onda kada vidi mlađak, posebno kada se zna da su stručnjaci otkrili da je pojava mlađaka različita od mjesta do mjesta.

Dodatak o postu musafira 405. str.:

Uvjet je za prekidanje posta na putovanju da to putovanje bude na osnovu udaljenosti ili običaja i da napusti svoje mjesto.

Dozvoljeno je musafiru da ne posti po idžmau Ummeta, bio u mogućnosti ili ne bio, osjećao opterećenje postom ili ne osjećao, i makar kao musafir bio u najvećoj udobnosti – dozvoljeno mu je da ne posti i dozvoljeno mu je da skraćuje namaz, ovo je fetva od Ibn Tejmije, rahimehullah, u njegovoj zbirci Fetvi 25. tom 210. str.

Kada je Ibn Abbas τ upitan o postu na putovanju rekao je: "Teškoća i lahkoća, pa drži se lahkoće!" Abdullah ibn Omer τ je davao prednost prekidanju posta na putovanju.

Ai'ša, radijallahu anha, i Enes ibn Malik τ davali su prednost postu na putovanju, ako je čovjek u mogućnosti, a šejh Šenkiti kaže da je ovo bliže sunnetu.

Propisi hadždža i umre

Uvjeti da hadždž bude primljen

Hadždž, kao i svaki drugi ibadet, da bi bio primljen kod Allaha I mora ispunjavati dva uvjeta:

1. Da bude iskren u ime Allaha I i da se čovjek ne nada ničijoj nagradi, sem nagradi Gospodara svjetova. Stoga molim Allaha I da nas ne učini od onih koji obavljajući ibadet žele da ljudi u njih upiru prstom ili žele da podignu svoj ugled u očima drugih.

2. Da taj ibadet bude na način kako ga je obavljao naš Poslanik ρ, jer Allah I prima samo ona djela koja su u skladu s uputom našeg Poslanika ρ.

Vrste obreda hadždža

Postoje tri vrste obreda hadždža, i svaka od njih ima svoje utemeljenje u Šeri'atu. Zato, svaki hadžija može izabrati da obavi onu vrstu koju želi, s time da treba naglasiti da je najbolje obaviti temettu', jer je Poslanik ρ podsticao ashabe ψ da obave ovu vrstu hadždža.

1) Temettu' je da se zanijeti samo umra u mjesecima hadždža i kada se stigne u Mekku, da se obavi tavaf i sa'j od umre, zatim se obrije glava, ili se podšiša, i time obred umre biva završen. Nakon toga, dopušteno je skinuti ihrame. A, kada bude osmi dan zu-l-hidždžeta, ponovo se obuku ihrami i zanijeti se hadždž.

2) Ifrad je da se zanijeti samo hadždž, te se nakon dolaska u Mekku obavi tavaf-kudum i sa'j između Saffe i Merve. Nakon toga, hadžija koji obavlja ifrad ostaje u ihramima. A, ukoliko bi odgodio sa'j, i obavio ga sa tavafom hadždža, neće smetati. Ko obavlja ovaj hadždž nije dužan zaklati kurban.

3) Kiran je kada hadžija zanijeti samo umru i hadždž zajedno, od Mikata, ili da prvo zanijeti samo umru, pa onda da na taj nijet doda nijet hadždža. S tim da će i nakon obavljenog tavafa i sa'ja i dalje ostati u ihramima. Tako da je hadždž-kiran poput ifrada, samo što onaj, koji obavlja kiran, mora zaklati kurban.

Odlazak na mikat, oblačenje ihrama i nijet

Postoji pet mikata na putu za Mekku, i svaki hadžija ide prema mikatu kojem gravitira. Naše hadžije, kada krenu za Mekku, obično prolaze kroz medinski mikat Zu-l-Hulejfe (mikat je granica na putu za Mekku, koju ne smije proći onaj koji želi hadždž ili umru, a da nije zanijetio obred i obukao ihrame).

Ko bude želio obaviti umru (da li samu ili u okviru hadždža-kirana, ili temettu'a, ili bude želio obaviti hadždž-ifrad) sunnet mu je da zastane na mikatu, gdje će se okupati, kao što se kupa kada je džunup.

Kupanje je sunnet i za muškarce i za žene (čak i za one koje imaju mjesečno pranje). Nakon kupanja muškarac će obući ihrame, dok za žene ne postoji posebna odjeća. Nošnja žene tokom obreda hadždža je poput one nošnje koju oblači prilikom obavljanja namaza, vodeći računa da njena odjeća ne bude u bojama koje skreću pažnju.

Poslije toga, ako je vrijeme farz-namaza, na mikatu će obaviti namaz, zatim će donijeti nijet. Ako nije vrijeme farz-namaza, onda će klanjati dva rekata, s nijetom da klanja sunnete koji su propisani nakon uzimanja abdesta. Nakon toga, donosi se nijet za željeni obred.

Nijet za ifrad: "Lebbejke Allahumme HADŽDŽEN."

Nijet za temetu': "Lebbejke Allahumme UMRETEN."

Nijet za kiran: "Lebbejke Allahumme UMRETEN VE HADŽDŽEN."

Žena koja ima mjesečno pranje, također će donijeti nijet, ali neće obavljati namaz i tavaf do prestanka menstruacije.

Nakon nijeta počinje se s telbijom: "LEBBEJKE ALLAHUMME LEBBEJKE, LEBBEJKE LA ŠERIKE LEKE, LEBBEJK INNE-L-HAMDE VEN-NI'METE LEKE VE-L-MULK. LA ŠERIKE LEK."

Muškarci će izgovarati telbiju povišenim glasom, dok će to žene činiti tiho.

Ihramske zabrane

Nakon nijeta otpočinje obred, te za muškarce i žene važe sljedeći propisi:

1) Zabranjuje se skraćivanje i brijanje dlaka na tijelu, kao i obrezivanje noktiju.
2) Zabranjuje se korištenje mirisa, kao i mirisnih sapuna.
3) Zabranjuje se lov i ubijanje divljih životinja.
4) Zabranjuje se prilazak ženi sa strašću, pa makar to bilo dodirom ili poljupcem. Pogotovo je zabranjen polni odnos.
5) Zabranjuje se sklapanje braka, prošenje djevojke ili posredovanje u tome.
6) Zabranjuje se nošenje rukavica.

Osim ovoga, za muškarce važe i sljedeće zabrane:

1) Ne smiju pokrivati glavu (dok suncobran ne smeta).
2) Ne smiju nositi košulje, pantalone, cipele i sve ono što je šiveno. Što se tiče pojasa ili torbice, koji su namijenjeni za čuvanje dokumenata ili novca, jedan dio islamske uleme smatra da njihovo nošenje ne predstavlja smetnju.

Tavaf i sa'j

Nakon dolaska u Mekku uputit će se ka Haremu da obavi tavaf. Ko obavlja tavaf treba da je pod abdestom. Kada uđe u Harem, krenut će prema Hadžeru-l-Esvedu, od kojeg počinje tavaf. Ako je u mogućnosti dirnut će kamen desnom rukom i poljubiti ga, a ako nije u stanju od gužve, okrenut će se prema Hadžeru-l-Esvedu, dignuvši desnu ruku, dlanom će pokazati u njegovom pravcu, i reći: "BISMILLAHI ALLAHU EKBER."

Nakon toga krenut će sa tavafom, vodeći računa da otpočne prije crne linije, od koje počinje krug. Kada dođe do Ruknu-l-Jemani (ćošak Ka'be koji prethodi Hadžeru-l-Esvedu), dodirnut će ga dlanom, a ako nije u stanju, samo će produžiti, ne pokazujući rukom. Između Ruknu-l-Jemani i Hadžeru-l-Esveda učit će: "RABBENA ATINA FID-DUNJA HASENETEN, VE FI-L-AHIRETI HASENETEN, VE KINA AZABEN-NAR." Tavaf ima sedam krugova, i svaki novi krug počinje kod Hdžeru-l-Esveda. Na početku svakog kruga reći će: "ALLAHU EKBER." Tokom tavafa može se učiti šta se poželi iz Kur'ana, ili od zikra, i raznih dova. Također treba povesti računa o dvije stvari:

1) Idtiba', a to znači da se tokom tavafa otkrije desno rame. Ovo se praktikuje tokom tavafa, i odnosi se samo na muškarce. Prilikom obavljanja namaza nužno je da ogrtač bude prebačen preko oba ramena.
2) Reml, a to je ubrzavanje koraka u prva tri kruga tavafa oko Bejtullaha. Ovo je sunnet samo za muškarce i lijepo ga je prakticirati, ako uvjeti dozvoljavaju.

Nakon završetka sedam krugova oko Bejtullaha, sunnet je stati iza Mekamu Ibrahima i klanjati dva rekata. Na prvom rekatu se nakon Fatihe uči "Kul ja ejjuhe-l-kafirun", a na drugom "Kul huvallahu Ehad." Ukoliko gužva ne dozvoljava da se stane iza Mekama, može se klanjati u bilo kojem dijelu Harema.
Nakon tavafa, obavlja se sa'j. Kada hadžija dođe do Saffe, popet će se na nju toliko da može vidjeti Ka'bu. Okrenut će se prema njoj, dići će dlanove i molit će Allaha I što poželi.

Poslanik ρ je na ovom mjestu učio: "LA ILAHE ILLALLAH VAHDEHU LA ŠERIKE LEH, LEHU-L-MULKU VE LEHU-L-HAMDU, VE HUVE ALA KULLI ŠEJ'IN KADIR. LA ILAHE ILLALLAH VAHDEHU, ENDŽEZE VA'DEHU, VE NESARE ABDEHU, VE HEZEME-L-AHZABE VAHDEH."

Sunnet je ovo ponavljati tri puta, moleći između toga šta poželi. Zatim će se uputiti ka Mervi, a kada dođe do zelenog znaka, potrčat će koliko je u mogućnosti, ali da ne uznemirava druge. Trčanje je sunnet do drugog zelenog znaka, poslije kojeg će nastaviti koračati. Trčanje nije propisano ženama. Kada dođe na Mervu time je završio i upotpunio jedan krug. Na Mervi će ponovo dići ruke, okrenuvši se ka Kibli i učit će dovu, kao i na Saffi. Nakon proučene dove na Mervi, ponovo će se uputiti ka Saffi i to je početak drugog kruga. Povratak sa Merve na Saffu računa se kao drugi "krug" i obaviće ga kao i prvi. Sa'j se završava sedmim krugom na Mervi. Nakon sa'ja, onaj koji obavlja umru (da li samostalno ili u okviru hadždža temettu'a), obrijat će glavu ili će se podšišati, dok će žene odrezati samo vrhove kose. Ovim obred biva završen, i oni mogu skinuti ihrame i sve zabrane vezane za ihram za njih prestaju važiti. Dok oni koji obavljaju ifrad ili kiran ostaju u ihramima i ihramske zabrane za njih i dalje važe.

Odlazak na Minu i Arefat

Osmog dana zu-l-hidždžeta sunnet je da se sve hadžije upute na Minu. Prije toga, oni koji su obavili umru (u okviru hadždža temettu'a) i koji su skinuli ihrame, u svojim hotelima će ponovo obući ihrame i zanijetiti hadždž: "LEBBEJKE ALLAHUMME HADŽDŽEN" i otpočet će s telbijom.
Oni koji obavljaju ifrad ili kiran, pošto su već u ihramima, samo će nastaviti s telbijom. Na Mini će klanjati podne i ikindiju, akšam i jaciju, kao i sabah devetog dana zu-l-hidždžeta. Toga dana sve hadžije se upućuju na Arefat, jer je boravak na Arefatu, devetog dana, jedan od farzova hadždža.
Na Arefatu će klanjati podne i ikindiju u podnevskom vremenu, skraćeno po dva rekata. Nakon toga, što više vremena treba

provesti u zikru i dovi. Riječi koje je naš Poslanik ρ najviše ponavljao toga dana su: "LA ILAHE ILLALLAH VAHDEHU LA ŠERIKE LEH, LEHU-L-MULKU VE LEHU-L-HAMDU VE HUVE ALA KULLI ŠEJ'IN KADIR."
Nakon zalaska sunca napušta se Arefat i kreće se ka Muzdelifi. Tamo se klanjaju akšam i jacija spojeno, u jacijskom vremenu. Nakon toga sunnet je odmah zaspati, kako bi čovjek imao snage za obaveze narednog dana. Nakon sabah-namaza, sunnet je da se vrijeme na Muzdelifi provede u dovi. I kada se razdani, a prije zalaska sunca, kreće se ka Mini.
Ovdje je bitno napomenuti da se dopušta onima koji su stariji, iznemogli ili bolesni da napuste Muzdelifu nakon pola noći. S tim da ne bacaju kamenčiće do izlaska sunca.

Obredi na Mini i hadždžski tavaf (ifada)

Po dolasku na Minu prvog dana Bajrama baca se sedam kamenčića na Džemretu-l-Akabe (džemre koje je najbliže Mekki). Sunnet je da kamenčići budu nešto manje od lješnjaka i da se baca desnom rukom. Svaki kamenčić se baca posebno i uz svaki zamah se kaže: "ALLAHU EKBER." Nužno je da kamen padne u ograđeni prostor i nije bitno da pogodi stub, koji se nalazi u sredini kruga. Nakon bacanja kamenčića, onaj koji je obavio temettu' ili kiran, zaklat će kurban, zatim će obrijati glavu ili se podšišati, dok oni, koji su obavili ifrad, nisu dužni klati kurban, te će se odmah nakon bacanja kamenčića podšišati ili obrijati glavu. Nakon ovoga zabrane vezane za ihram prestaju, osim odnosa sa ženom. Poslije toga odlazi se u Harem da se obavi hadždžski

tavaf (tavafu-l-ifada), koje je jedan od farzova hadždža i bez njega hadždž nije ispravan.

Nakon tavafa, onaj ko obavlja temettu', obavit će sa'j između Saffe i Merve, a onaj ko obavlje kiran ili ifrad obavit će sa'j, ako ga nije obavio sa tavafu-l-kudumom (prvim tavafom po dolasku u Mekku). Nakon toga dozvoljen je i pristup ženama.
Na Mini je dužnost provesti najmanje polovinu 11. i 12. noći zu-l-hidždžeta (noći između 1. i 2. i 2. i 3. dana Bajrama). Drugog i trećeg dana Bajrama bacaju se kamenčići na sva tri džemreta, nako što sunce pređe polovinu neba. Bolje je baciti prije zalaska sunca. Počet će od Malog džemreta koje je najdalje od Mekke i tu će baciti sedam kamenčića, jedan po jedan, izgovarajući kod svakog "ALLAHU EKBER." Zatim će krenuti malo naprijed, zastat će, okrenuti se ka kibli i učit će dove koje poželi. Kada završi sa dovom, uputit će se ka Srednjem džemretu, na koje će baciti sedam kamenčića, kao i na prvom, zatim će se odmaći u lijevu stranu i učit će dove. Nako toga, bacit će sedam kamenčića na Džemretu-l-Akabe, a nakon njega se ne uči dova.
Ko bude želio, dozvoljeno mu je napustiti Minu 12. dana zu-l-hidždžeta (trećeg dana Bajrama) nakon bacanja kamenčića, pod uvjetom da izađe s Mine prije zalaska sunca. A koga zatekne akšam na Mini, dužan je ostati i bacati kamenčiće i 13. zu-l-hidždžeta na sva tri džemreta.
Prije povratka kući, dužnost je obaviti tavafu-l-veda' – oprosni tavaf. Obaveza ovoga tavafa spada sa žene koja ima menstruaciju ili je u postporođajnom ciklusu.

Propisi hadždža za žene

S obzirom da se žena za vrijeme obreda hadždža i umre susreće sa pojavama koje su svojstvene samo njoj, a koje se mogu odražavati na ispravnost njenih obreda, raduje nas da našim

sestrama muslimankama možemo ponuditi neke osnovne propise vezane za njihove obrede hadždža. Uz napomenu da su ovi propisi izbor iz fetvi naših savremenih islamskih učenjaka.

Pitanje: Na putu za Mekku prošla sam kraj mikata ne zanijetivši obrede hadždža, jer sam imala mjesečno pranje. Zatim sam boravila u Mekki sve do prestanka moga mjesečnog ciklusa, nakon čega sam zanijetila obrede hadždža iz Mekke. Željela bih znati da li je ovaj moj postupak ispravan?

Odgovor: Tvoj postupak je neispravan, jer ženi koja želi obaviti hadždž ili umru, nije dozvoljeno da prođe pored mikata ne zanijetivši željeni obred pa makar imala mjesečno pranje. Stoga žena treba zanijetiti hadždž sa mikata iako je u mjesečnom ciklusu i njen nijet će biti ispravan.

Primjer za ovo je slučaj Esme bint Umejs (žene Ebu Bekra ψ) koja se porodila dok je bila na medinskom mikatu, zatim je tražila od Poslanika ρ da joj kaže kako će postupati. On joj je poručio sljedeće: "Okupaj se i stavi na svoj spolni organ nešto što će spriječiti isticanje krvi, a zatim zanijeti obred." Prema mišljenju šeri'atskih učenjaka, krv koja se javlja kod žene nakon porođaja ima isti propis kao i krv mjesečnog ciklusa.

Stoga svaka žena koja ima mjesečno pranje, kada dođe na mikat treba se okupati, zatim staviti nešto na svoj spolni organ (vatu ili uložak) što će spriječiti isticanje krvi, a zatim će zanijetiti obred. S napomenom da nakon dolaska u Mekku neće ulaziti u Harem niti će tavafiti sve do prestanka njenog mjesečnog pranja, jer je Poslanik ρ rekao Aiši, radijallahu anha, koja je dobila mjesečno pranje tokom obreda umre: "Radi što rade i ostale hadžije, ali nemoj tavafiti oko Bejtullaha sve dok ne prestane tvoj mjesečni ciklus."

Ovo upućuje na to da žena koja zanijeti obrede hadždža, a ima menstruaciju ili joj se ona pojavila prije nego što obavi tavaf, neće tavafiti niti obavljati sa'j sve do prestanka njene menstruacije i dok se ne okupa. Ali ako obavi tavaf te nakon toga dobije menstruaciju, u tom slučaju može obaviti sa'j iako ima menstruaciju, jer za sa'j između Saffe i Merve nije potreban abdest.

Propisi vezani za ihramske zabrane

Pitanje: Da li je dozvoljeno ženi da zanijeti hadždž u odjeći u kojoj želi ili postoji posebna odjeća u kojoj žena mora obaviti obrede hadždža?

Odgovor: Žena koja želi obaviti obrede hadždža ili umre treba biti obučena kao što se oblači kada želi obaviti namaz. Važno je napomenuti da vjera ne propisuje ženi nošnju bijele odjeće tokom obreda kao što to neki misle. Za muškarca je sunnet da zanijeti u bijeloj odjeći koja se sastoji od dva dijela. Ta odjeća, među narodom, poznata je kao ihrami.

Pitanje: Da li je dozvoljeno ženi obavljati hadždž u čarapa i rukavicama?

Odgovor: Ženi je bolje da nosi čarape, jer to potpunije pokriva njeno tijelo. Što se rukavica tiče, ženi je zabranjeno da ih nosi za vrijeme obreda hadždža, jer njihovo nošenje spada i ihramske zabrane.

Pitanje: Je li dozvoljeno ženi da se miriše za vrijeme obreda hadždža? I da li joj je dozvoljeno da uzima pilule koje će spriječiti njen mjesečni ciklus u danima hadždža, kako bi joj to

olakšalo obavljanje hadždža? I da li joj je dozvoljeno tokom obreda nositi zlatni nakit?

Odgovor: Prvo: Korištenje mirisa za vrijeme hadždža nije dozvoljeno ni ženi ni muškarcu. Drugo: Ženi je dozvoljeno da uzima pilule koje će spriječiti njen mjesečni ciklus tokom obavljanja hadždža, ako je sigurna da to neće ostaviti negativne posljedice po njeno zdravlje.

Treće: Ženi je dozvoljeno da nosi zlatni nakit tokom obreda hadždža, ali joj je zabranjeno da taj nakit bude istaknut u toj mjeri da privlači poglede muškaraca.

Obred žene koja ima mjesečno pranje

Pitanje: Kakav je šeri'atski propis za ženu kojoj se pojavi mjesečni ciklus u danima hadždža i da li je njen hadždž ispravan?

Odgovor: Ako se kod žene pojavi mjesečni ciklus u danima hadždža sve obrede će normalno obavljati kao i druge hadžije, osim što neće tavafiti niti obavljati sa'j sve dok traje njen ciklus. A ako joj je od obreda hadždža ostao jedino tavafu-l-veda' (oprosni tavaf) i tada joj se pojavi njen ciklus, a ona mora putovati iz Mekke, u tom slučaju će otputovati i s nje spada dužnost obavljanja oprosnog tavafa.

Pitanje: Kako će postupiti žena koja je zanijetila hadždž, pa joj se prije dolaska u Mekku pojavi mjesečno pranje?

Odgovor: Žena kojoj se ovo desi može obavljati jednu od tri vrste hadždža: temettu', ifrad ili kiran. Ako obavlja temettu' ona je veće zanijetila umru i ostaće s nijetom umre. Pa ako njena menstruacija prestane prije devetog dana zu-l-hidždžeta (prije odlaska na Arefat) okupat će se i obaviti umru (tavaf i sa'j).

Poslije toga će zanijetiti hadždž i uputiti se na Arefat i upotpuniti svoje obrede. Međutim, ako njen mjesečni ciklus ne prestane do odlaska na Arefat onda će promijeniti nijet i zanijetit će hadždž i umru zajedno, rekavši: "ALLAHUMME AHREMTU BIHADŽDŽI MEA UMRETI)." Ta vrsta hadždža zove se kiran. Zatim će otići na Arefat poslije kojeg će obaviti jedan tavaf i jedan sa'j, nakon prestanka njenog hajza. To će joj biti dovoljno za umru i hadždž, ali će nakon toga biti obavezna zaklati kurban kao i sve hadžije koje obavljaju kiran i temettu'. A, ako žena bude zanijetila kiran ili hadždž ifrad, pa ne bude u stanju obaviti tavaf i sa'j prije Arefata zbog njene mjesečnice, u tom slučaju će ih odgoditi za poslije Arefata, i obavit će tavaf i sa'j nakon povratka s Arefata kada prestane njeno mjesečno pranje, a njen hadždž će biti ispravan – inša-Allah.

Pitanje: Žena zbog njenog mjesečnog ciklusa nije u stanju obaviti tavaf hadždža (ifadu), a došlo je vrijeme da napusti Mekku i da se vrati u svoju zemlju. Šta će uraditi s obzirom da je tavafu-l-ifada jedan od sastavnih dijelova hadždža bez kojeg hadždž nije ispravan. I s obzirom da joj je nemoguće da se naknadno vrati ili da ostane do prestanka njenog mjesečnog ciklusa?

Odgovor: Ako je slučaj kao što je spomenuto da žena nije u stanju obaviti tavaf hadždža zbog svoga mjesečnog pranja i nije u stanju ostati u Mekki niti se naknadno vratiti; u ovom slučaju ženi je dozvoljeno da koristi jedan od dva metoda:

1) Da koristi tablete koje će zaustaviti njenu krv (ako je sigurna da to ne šteti njenom zdravlju), zatim da se okupa i tavafi.

2) Ili da uloškom spriječi curenje krvi, zatim da se okupa i tavafi.

Nakon ovoga ona može putovati.

Davanje punomoći drugima u obavljanju pojedinih obreda hadždža

Pitanje: Da li je dozvoljeno ženi da opunomoći svoga muža kako bi obavio oprosni tavaf umjesto nje?

Odgovor: Davanje punomoći nekome u obavljanju tavafa nije dozvoljeno, bez obzira da li je tavafu-l-ifada ili oprosni tavaf. A onaj ko propusti oprosni tavaf mora zaklati kurban i podijeliti ga siromasima u Mekki. Uz napomenu da oprosni tavaf nije dužnost ženi koja ima mjesečni ciklus, ako je obavila hadždžski tavaf (ifadu).

Pitanje: Da li je dozvoljeno bolesniku ili ženi da opunomoće nekoga ko će bacati kamenčiće umjesto njih?

Odgovor: Dozvoljeno je bacati kamenčiće za bolesnog ili za ženu koja je nejaka ili trudna. Sposobna žena treba bacati za sebe, a ako nije u stanju baciti do podne prvoga dana Bajrama, onda će bacati poslije podne. Ostalih dana, ako ne može bacati do zalaska sunca, onda će to učiniti poslije njegova zalaska. Uz napomenu da drugog, trećeg i četvrtog dana Bajrama nije dozvoljeno bacati kamenčiće prije podne. Bacanje u tim danima otpočinje kada sunce pređe polovinu neba.

lektor:Abdulmedžid Nezo,...
obrada teksta:Hamza Alagić, Abdurrahman Kalabić,...
šerijatska recenzija: prof. sa medrese Mus,ab ibn Umejr,
dizajn i štampa:AIO Linz

Usuli Fikh

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ١

Hvala i zahvala pripada Allahu dželleša’nuhu , a nakon toga salavat i selam na Resula Muhammeda sallallahu alejhi ve sellem, na njegove ashabe Radijellahu anhum, na njegovu časnu porodicu i sve one koji ga slijede do Sudnjeg dana.

Prije svega na samom početku ove naše skromne brošurice u kojoj je jedan dio znanja ili možda uvod u znanje, mi vam srdačno želimo toplu dobrodošlicu, jer je to od sunneta Allahovog Poslanika sallallahu alejhi ve sellem, što možemo vidjeti iz slučaja kada mu je došao Safvan radijallahu anhu i rekao da želi da uči i da studira šeri'atsko znanje. Allahov Poslanik sallallahu alejhi ve sellem je rekao: "Dobro došao, o ti koji tražiš znanje!" Dakle, od sunneta je da se poželi dobrodošlica, te vam je mi želimo uz molbu Allahu dželleša’nuhu da nam dadne bereket i da se kasnije širi i uzdiže čisto i ispravno šeri'atsko znanje, a zatim čestitamo vam na odabiru ovoga puta i želimo da budete nasljednici Allahovih I poslanika, jer kaže Allahov Poslanik sallallahu alejhi ve sellem: "Učenjaci su nasljednici Allahovih poslanika."

Nasljednici Allahovih poslanika su sa dva aspekta: sa aspekta traženja znanja i sa aspekta prenošenja tog znanja, jer su to radili Allahovi I poslanici. Dakle, suštinska zadaća Allahovih poslanika je bila prenošenje, dostavljanje i objašnjavanje ljudima Allahove dželleša’nuhu Objave.

وَذَكِّرۡ فَإِنَّ ٱلذِّكۡرَىٰ تَنفَعُ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ ٥٥

Kaže Uzvišeni I: *"Opominji, opomena će koristiti vjernicima."* (Ed-Dariat, 55. ajet) Učenjaci su knjige uglavnom počinjali hadisom: "Doista se djela vrednuju prema nijjetu…"

O

Uvod

Ilm (znanje) jeste sporazumijevanje ili spoznaja, druga riječ je usul a potiče od riječi asl, što znači temelj ili osnova. Treća riječ jeste fikh, što znači razumijevanje – ovo bi bilo jezičko značenje ove tri riječi.

Terminološko značenje po nekim učenjacima jeste da je to znanje općenitih dokaza. Fikh jeste znanje o šeri'atskim propisima na osnovu pojedinačnih dokaza.

Neki učenjaci definiraju fikh kao marifetu-l-mesail ved-delail,[6] međutim, što se tiče usuli fikha na njemu se grade temelji. Usuli fikh se bavi općenitim dokazima i njegova važnost jeste što je on područje idžtihada.

Prvi učenjak koji je pisao o usuli fikhu je imam Šafija, rahimehullah, koji je napisao knjigu *Er-Risale* u kojoj opširno govori o ovoj nauci.

Druga knjiga koja je posebno značajna u usuli fikhu jeste *El-Musaffa fi usuli-l-fikhi* od imama Gazalija, rahimehullah, također tu je i knjiga *El-Ihkam fi usulil-l-ahkam* od imama El-Amidija. Oko koliko propisa se bazira fikh?

---

[6] Spoznaja mesela i dokaza.

Njih je pet, a to su:

1. Vadžib – za izvršavanje nagrađuje, a za neizvršavanje se kažnjava. Vadžib se u svojoj biti dijeli na dvije vrste:

a) Vadžib-muajjen.[7] To je onaj vadžib kojeg ništa drugo ne može zamijeniti, poput namaza ili posta.

b) Vadžib-mubhen.[8] To je onaj vadžib koga može zamijeniti nešto drugo, kao npr. ako se čovjek zakune, pa prekrši zakletvu – tada ima izbor da nahrani ili odjene deset siromaha.

Podjela vadžiba s obzirom na njegovo vrijeme

Učenjaci usuli fikha definiraju pojam vrijeme kao vremenski period kojeg je Zakonodavac odredio za određeni ibadet:

a) Vadžib-mudika.[9] To je onaj vadžib oko čijeg vremena izvršavanja nema nikakve mogućnosti izbora, nego je striktno ograničen.

b) Vadžib-mutesea. To je onaj vadžib čije je vrijeme izvršavanja moguće određivati samostalno, npr. podne-namaz možemo klanjati na početku njegovog vremena, sredini ili na kraju.

2. Haram.[10] To je ono za čije nečinjenje se neće nagraditi, dok će se za činjenje istoga kazniti.

3. Mustehab.[11] Njegov počinilac će biti nagrađen, a onaj ko ga ostavi neće biti kažnjen – suprotno od toga je mekruh:[12] počinilac se ne kažnjava, a onaj ko ga ostavi se nagrađuje.

4. Mubah.[13] To su one stvari za čije činjenje u osnovi nećemo biti nagrađeni, niti kažnjeni.

---

[7] Određeni.
[8] Nejasan ili neodređen.
[9] Skučen ili ograničen.
[10] Zabranjeno.
[11] Poželjno.
[12] Pokuđeno.
[13] Dozvoljeno.

5. Mendub – je djelo koje je naredio Zakonodavac, ali ne u formi stroge obaveze. Za njegovo izvršavanje slijedi nagrada, a za njegovo ostavljanje nema kazne.[14]

Dokazi na kojima se temelji fikh

To su četiri osnovna dokaza: Kuran, Sunnet, idžma i kijas.

Kijas jezički znači određivanje ili vrednovanje, mjerenje. Šeri'atska definicija kijasa jeste prenošenje općenitog propisa na ogranak u vezi sa propisom koji ih povezuje.

Iz definicije se vidi da za kijas moraju postojati četiri stvari:

1. Osnova.
2. Ogranak ili sporedna stvar u odnosu na osnovu.
3. Razlog donošenja propisa (ille).
4. Propis.

U Muslimovom *Sahihu* se prenosi da je Poslanik ρ rekao: "Zob za zob, pšenica za pšenicu, ječam za ječam, hurme za hurme, so za so – sa istom mjerom." Da bismo mogli primijeniti kijas mora postojati zajednička illa – razlog donošenja propisa između asla[15] ili fer'a.[16]

Utemeljenje kijasa

Zahirijski mezheb (Ebu Davud ez-Zahiri i njegov učenik Ibn Hazm ez-Zahiri) negira kijas u Šeri'atu i oni smatraju da je kijas novotarija, dok većina učenjaka prihvataju kijas kao jednu od osnova

[14] Mada nekada slijedi ukor za onoga koji ostavlja mendub.
[15] Osnova.
[16] Ogranak.

Šeri'ata. Imam Ahmed, rahimehullah, je rekao: "Niko nije neovisan od kijasa i njega prihvata velika većina fakiha i mutekellima."[17]

Dokazi većine učenjaka za prihvatanje kijasa:

1. Neprimjenjivanje kijasa dovodi u situaciju da brojni događaji i problemi neće imati šeri'atski propis.
2. Razum može shvatiti šeri'atsku illu na osnovu koje je donesen propis.
3. Postoji idžma ashaba ψ u prihvatanju kijasa.
4. U Allahovoj Knjizi, tj. dio ajeta koji se često spominje: "…i razmislite, o vi, koji ste razumom obdareni." Učenjaci kažu da se pod ovim razmišljanjem misli na "upoređivanje", jer čovjek poredi stanje prijašnjih naroda sa stanjem svoga naroda. Također, dokaz je i u ajetu*: "Isaov slučaj je u Allaha isti kao i slučaj Ademov: od zemlje ga je stvorio, a zatim rekao: Budi! – i on bi."* (Ali 'Imran, 59. ajet)

إِنَّ مَثَلَ عِيسَىٰ عِندَ ٱللَّهِ كَمَثَلِ ءَادَمَ خَلَقَهُۥ مِن تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ﴿٥٩﴾

5. Govor Poslanika ρ: "Kada sudac donosi idžtihad, pa pogodi – on ima dvije nagrade, a ako pogriješi – ima jednu nagradu." Poslanik ρ je često sam primjenjivao kijas. U Muslimovom *Sahihu* se prenose hadisi da mu je jednom došao muškarac, a drugi puta žena i da su ga pitali istu stvar, tj. umro im je roditelj koji je trebao obaviti hadždž, pa su ga pitali da li da ga obave umjesto njih, Poslanik ρ ih je upitao: "A šta misliš kada bi on bio zadužen, da li bi to nadoknadio?" Odgovorili su: "Da." On reče: "Allahovo pravo je najpreče da se nadoknadi." U ovome hadisu imamo osnovu, a to je pravo ljudi,

[17] Znači govornik, a u ovom slučaju se to odnosi na one koji proučavaju akidu, a također može imati značenje za one koji proučavaju filozofiju.

imamo fer'u, a to je Allahovo pravo (hadždž), illa je dugovanje, dok je propis obaveza vraćanja duga.

El-Mesalih vel-mefasid[18]

Šejhu-l-islam Ibn Tejmije, rahimehullah, rekao je u svojoj knjizi *Medžmu'u-l-fetava*, XX tom, 54. str.: "Nije pametan onaj koji razlikuje dobro od zla, nego je pametan onaj koji razaznaje veće dobro od dva dobra i veće zlo od dva zla."

Ibnu-l-Kajjim, rahimehullah, je rekao: "Šeri'at se temelji na pridobijanju koristi i odbacivanju štete, i on se također gradi na Allahovom propisu i interesima Njegovih robova u njihovom životu na ovome i onome svijetu. Cio Šeri'at je milost i korist i svaka mes'ela koja skrene od pravde u nepravdu ili iz milosti u nasilje, iz koristi u štetu, od mudrosti u besposlicu nije od Šeri'ata makar je ljudi ubacili u Šeri'at svojim tumačenjem." *(El-Ealamu-l-muveki'in[19])*

Kada se u jednom djelu njegovim činjenjem može dobiti korist ali i šteta, učenjaci kažu da će se ono činiti ili ostaviti shodno tome šta preovladava u njemu. Ako preovladava korist činit će se i suprotno. Dokaz za ovo mišljenje se nalazi u suri el-Bekare kada Allah I kaže*: "I borite se protiv njih sve dok mnogoboštva ne nestane i dok se Allahova vjera slobodno ispovijedati ne mogne."* (El-Bekare, 193. ajet)

[18] Koristi i štete.
[19] Znaci ili zastave onih koji potpisuju umjesto Allaha I.

وَقَٰتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ لِلَّهِ فَإِنِ ٱنتَهَوْا۟ فَلَا عُدْوَٰنَ إِلَّا عَلَى ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿١٩٣﴾

U ajetu se vidi prisutnost koristi, a to je slobodno ispovijedanje vjere, kao i prisutnost štete, a to je ubijanje ljudi u toj borbi – pošto je korist veća od štete borba je obavezna.

Drugi primjer je u 217. ajetu sure el-Bekare: *"Pitaju te o svetom mjesecu, o ratovanju u njemu. Reci: "Ratovanje u njemu je veliki grijeh; ali je nevjerovanje u Allaha i odvraćanje od Njegova puta i časnih mjesta i izgonjenje stanovnika njegovih iz njih još veći kod Allaha. A zlostavljanje je gore od ubijanja! Oni će se neprestano boriti protiv vas da vas odvrate od vjere vaše, ako budu mogli. A oni među vama koji od svoje vjere otpadnu i kao nevjernici umru, – njihova djela bit će poništena i na ovome i na onome svijetu, i oni će stanovnici Džehennema biti, u njemu će vječno ostati."*

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلشَّهْرِ ٱلْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ ۖ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ ۖ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ وَكُفْرٌۢ بِهِۦ وَٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِۦ مِنْهُ أَكْبَرُ عِندَ ٱللَّهِ ۚ وَٱلْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ ٱلْقَتْلِ ۗ وَلَا يَزَالُونَ يُقَـٰتِلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَرُدُّوكُمْ عَن دِينِكُمْ إِنِ ٱسْتَطَـٰعُوا۟ ۚ وَمَن يَرْتَدِدْ مِنكُمْ عَن دِينِهِۦ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَـٰلُهُمْ فِى ٱلدُّنْيَا وَٱلْـَٔاخِرَةِ ۖ وَأُو۟لَـٰٓئِكَ أَصْحَـٰبُ ٱلنَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَـٰلِدُونَ

Učenjaci kažu: "Kada se suoče dvije štete u nekom djelu učiniće se ona koja je manja." Ako u istom djelu možemo dobiti korist, ali ujedno i štetu koja je veća od te koristi, tada ćemo ostaviti tu korist kako se ne bi desila šteta. Dokaz za ovo jeste govor Allaha I: *"Ne grdite one kojima se oni pored Allaha klanjanju da ne bi i oni nepravedno i ne misleći šta govore Allaha grdili."* (El-En'am, 108. ajet)

وَلَا تَسُبُّوا۟ ٱلَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ فَيَسُبُّوا۟ ٱللَّهَ عَدْوًۢا بِغَيْرِ عِلْمٍ ۗ كَذَٰلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ أُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِم مَّرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿١٠٨﴾

Čovjek ukoliko nije u stanju da posti sa njega spada obaveza posta ili ako nije u stanju da klanja stojeći sa njega spada obaveznost kijama, jer je kijam jedan od obaveznih dijelova namaza.

Nema harama u slučaju krajnje potrebe, npr. čovjek je na putu i ponestane mu hrane, a ne pronađe ništa osim lešine, tada mu ne preostaje osim da jede tu lešinu.

Razlozi zbog kojih kijas može biti pogrešan:

1) Ako propis nema svog konkretnog razloga (uzroka donošenja), nrp. Poslanik ρ je naredio onome ko jede devino meso da uzme abdest nakon toga. Iz toga se vidi da jedenje devinog mesa kvari abdest. Ako bi neko na osnovu ovog hadisa naredio da se uzme abdest nakon jedenja mesa od srne – takav kijas ne bi bio ispravan zato što nemamo konkretan razlog Poslanikove ρ naredbe za uzimanje abdesta u ovom slučaju.

2) Nepostojanje zajedničke ille (razloga) između asla i fer'a (osnove i ogranka), npr: ako bi čovjek zabranio sok od grožđa, tada taj kijas ne bi bio ispravan, zato što ove dvije stvari nemaju istu illu po kojoj se donosi propis. Illa je opijanje u ovom slučaju, dok je propis zabranjenost.

3) Neuzimanje u obzir svih faktora u kojima ovisi illa, npr: ako bi čovjek ubio ubicu svoga sina, po ispravnijem mišljenju učenjaka, on se neće kazniti ubistvom zato što illa za ubistvo u osveti (odmazdi) jeste ubijanje i napadanje, kršenje tuđeg prava. U ovom slučaju čovjek jeste ubio ubicu, ali nije počinio napadanje, zato što je on "vlasnik krvi."

4) Ako se u illu ubaci ono što nije od nje. Poznat je hadis u kome se kaže da je beduin došao Poslaniku ρ govoreći mu da je općio sa svojom suprugom u ramazanskom danu. Propis za ovaj prekršaj jeste da je obavezan učiniti kefaret. Illa za ovaj propis jeste općenje sa ženom u ramazanskom danu, ali neki dodaju na tu illu da čovjek mora biti beduin. Ovo su četiri glavna razloga zbog kojih učenjaci griješe u kijasu.

Metode spoznavanja ille

Učenjaci to čine na dva načina:

1) Predajom.

2) Razumijevanjem i izvođenjem iz propisa (istinbat). Predaja može biti jasna, kao što kaže Allah nakon što govori kako je jedan Ademov υ sin ubio drugoga*: "Zbog toga smo Mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga ko nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini – kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva, – kao da je svim ljudima život sačuvao. Naši poslanici su im jasne dokaze donosili, ali su mnogi od njih, i poslije toga, na Zemlji sve granice zla prelazili."* (El-Ma'ide, 32. ajet)

Aktivna Islamska Omladina Linz

مِنْ أَجْلِ ذَٰلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ أَنَّهُۥ مَن قَتَلَ نَفْسًۢا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِى ٱلْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ ٱلنَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَآ أَحْيَا ٱلنَّاسَ جَمِيعًا ۚ وَلَقَدْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِٱلْبَيِّنَٰتِ ثُمَّ إِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُم بَعْدَ ذَٰلِكَ فِى ٱلْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ ﴿٣٢﴾

Ponekad se na illu u predaji ukazuje izdaleka. Allah I kaže: "I pitaju te o mjesečnom pranju – reci to je neprijatnost, zato ne općite sa ženama za vrijeme mjesečnog pranja…

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلْمَحِيضِ ۖ قُلْ هُوَ أَذًى فَٱعْتَزِلُوا۟ ٱلنِّسَآءَ فِى ٱلْمَحِيضِ ۖ

" (El-Bekare, 222. ajet)

Illa u ovom propisu jesu riječi *to je neprijatnost* – na ovu illu nije direktno ukazano u ajetu već su to učenjaci zaključili na osnovu veznika f koji dolazi u ajetu, a ukazuje na uzrok i posljedicu.

Učenjaci navode primjer za istinbat na osnovu pravila: "Sve što opija je zabranjeno." Oni na osnovu razumijevanja propisa zaključuju da je propis ille, ustvari, opojnost.

Pravila iz usuli fikha

<u>"El-mešakatu tudžibu et-tejsir" – teškoća zahtjeva olakšicu</u>.

Dokaz za ovo pravilo jeste: *Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate.* (El-Bekare, 185. ajet)

يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلْعُسْرَ

<u>Kada god se pojavi teškoća Šeri'at donosi olakšicu.</u>

Poznato je da je Poslanik ρ uvijek između dvije stvari birao lakšu. Poslanik ρ je rekao: "Da se ne bojim da ću otežati svome Ummetu naredio bih im da koriste misvak prije svakog namaza." (Bilježe Buhari i Muslim)

Razlozi za olakšicu u ibadetima prema učenjacima su sljedeći:

1) Putovanje je uzrok olakšice, ne mora se postiti, krati se namaz itd.
2) Bolest predstavlja razlog za olakšicu u brojnim ibadetima.
3) Prisila.
4) Zaborav.
5) Neznanje.
6) Teškoća i društvene nevolje, kao što je velika glad, poplava, zemljotres itd.
7) Nepotpunost.

Ovo pravilo učenjaci koriste u svim problemima koji zadese ovaj Ummet. Danas ne postoje šeri'atske sudnice, nego se sudi prema zakonima koje su izmislili ljudi. Da li je čovjeku dozvoljeno ukoliko mu neko nešto ukrade da ode u tu sudnicu kako bi tražio svoje pravo? Krađa predstavlja nevolju ili teškoću koja je zadesila čovjeka: ako ne ode u tu sudnicu teškoća će ostati i tada čovjeku biva dozvoljeno da traži svoje pravo u tim sudnicama, uz ne

pokazivanje ljubavi i podrške za tim zakonom. Ako ne bi otišao u sudnicu svi muslimani bi zapali u teškoću zato što bi lopovi nesmetano krali od muslimana znajući da se oni neće nikom žaliti.

U situaciji kada postoji šeri'atska i dunjalučka sudnica, čovjeku je zabranjeno da ide u dunjalučku sudnicu.

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً ۚ إِنَّكَ أَنتَ ٱلْوَهَّابُ ﴿٨﴾

«Gospodaru naš, ne dopusti srcima našim da skrenu, kad si nam već na pravi put ukazao, i daruj nam Svoju milost; Ti si, uistinu, Onaj koji mnogo daruje » Ali Imran 8.

lektor:Abdulmedžid Nezo,...
obrada teksta:Hamza Alagić, Abdurrahman Kalabić,...
šerijatska recenzija: prof. sa medrese Mus,ab ibn Umejr,
dizajn i štampa:AIO Linz